

Република Србија
Комисија за заштиту конкуренције

**ИЗВЕШТАЈ
О СЕКТОРСКОЈ АНАЛИЗИ
ТРЖИШТА ТРГОВИНЕ НА ВЕЛИКО
И ТРГОВИНЕ НА МАЛО
ДЕРИВАТИМА НАФТЕ
У 2011. ГОДИНИ**

Октобар, 2012. година

САДРЖАЈ

1. ПРАВНИ ОСНОВ, ОБУХВАТ АНАЛИЗЕ И ИЗВОРИ ПОДАТАКА

- 1.1. Правни основ и обухват секторске анализе
- 1.2. Захтеви за достављање података упућени државним институцијама

2. ПРОИЗВОДЊА, УВОЗ И ИЗВОЗ НАФТЕ И ДЕРИВАТА НАФТЕ

- 2.1. Производња и увоз сирове нафте
- 2.2. Производња деривата нафте
- 2.3. Увоз деривата нафте
- 2.4. Извоз деривата нафте

3. СКЛАДИШТЕЊЕ И ТРГОВИНА НАФТОМ И ДЕРИВАТИМА НАФТЕ

- 3.1. Складиштење нафте и деривата нафте
- 3.2. Трговина нафтом и дериватима нафте

4. ТРЖИШТЕ ТРГОВИНЕ НА ВЕЛИКО ДЕРИВАТИМА НАФТЕ У 2011.г.

- 4.1. Структура извора снабдевања (по добављачима)
- 4.2. Структура набавке (по дериватима)
- 4.3. Структура трошкова пословања
- 4.4. Структура купаца
- 4.5. Структура промета
- 4.6. Приходи од продаје

5. ТРЖИШТЕ ТРГОВИНЕ НА МАЛО ДЕРИВАТИМА НАФТЕ У 2011.г.

- 5.1. Број бензинских станица и структура по локацији
- 5.2. Укупан и просечан број запослених радника
- 5.3. Структура извора снабдевања (по добављачима)
- 5.4. Структура набавке (по дериватима)
- 5.5. Структура трошкова пословања
- 5.6. Анализа промета у трговини на мало
  - 5.6.1. Укупан промет
  - 5.6.2. Просечан промет (промет по бензинској станици)
- 5.7. Анализа прихода у трговини на мало
  - 5.7.1. Укупан приход од продаје деривата
  - 5.7.2. Просечан приход од продаје деривата (по бензинској станици)

- 5.7.3. Укупан и просечан приход од пратећих делатности
- 5.8. Анализа месечних података и сезонске осцилације

6. АНАЛИЗА ТРЕНДОВА ЦЕНА НАФТНИХ ДЕРИВАТА У 2011. ГОДИНИ

- 6.1. Трендови набавних и продајних цена на veleпродајном тржишту
  - 6.1.1. Трговина на велико премијум БМБ95 премијум и дизел горивом Д2
  - 6.1.2. Трговина на велико евро премијум БМБ95, дизел горивом евро дизел и ТНГ
  - 6.1.3. Закључак о трендовима цена у трговини на велико нафтним дериватима
- 6.2. Трендови набавних и продајних цена на малопродајном тржишту
  - 6.2.1. Трговина на мало премијум БМБ95 и дизел горивом Д2
  - 6.2.2. Трговина на мало евро премијум БМБ95, дизел горивом евро дизел и ТНГ
  - 6.2.3. Закључак о трендовима цена у трговини на мало нафтним дериватима

7. ЗАКЉУЧЦИ И ПРЕПОРУКЕ

1. Правни основ, обухват анализе и извори података

1.1. Правни основ и обухват секторске анализе

Комисија за заштиту конкуренције је, на основу члана 47. Закона о заштити конкуренције ("Службени гласник РС", број 51/09-у даљем тексту Закон) и Одлуке Савета Комисије са 147. седнице од 8. априла 2010. године, у периоду од априла 2010. до септембра 2011. године спровела анализу стања конкуренције на тржишту увоза, прераде, велепродаје и малопродаје нафте и деривата нафте у Републици Србији (секторска анализа).

Наведени члан Закона прописује да, у случајевима када кретање цена или друге околности указују на могућност ограничавања, нарушавања или спречавања конкуренције, Комисија за заштиту конкуренције (у даљем тексту: Комисија) може анализирати стање конкуренције у одређеној грани привреде или одређене категорије споразума у различитим гранама привреде. У току спровођења секторских анализа Комисија може захтевати од учесника на тржишту да доставе све неопходне податке или документа, односно може захтевати све споразуме, одлуке и обавештења у погледу усаглашених пракси. Комисија је дужна са објави извештај и може позвати учеснике на тржишту да дају своје коментаре у погледу извештаја. Учесници на тржишту и државни органи су дужни да сарађују са Комисијом током спровођења секторске анализе у складу са одредбама чланова 48. и 49. Закона.

Секторска анализа је обухватила трогодишњи период (2008-2010. година) и најзначајније учеснике на тржишту трговине на велико и тржишту трговине на мало нафтним дериватима: Друштва за истраживање, производњу, прераду, дистрибуцију и промет нафте и нафтних деривата и истраживање и производњу природног гаса Нафтна индустрија Србије а.д. Нови Сад, Лукоил-Беопетрол, Интермол, ОМВ Србија и Еко Serbia. Комплетан извештај о секторској анализи са изведеним закључцима и усвојеним препорукама објављен је на интернет страни Комисије www.kzk.gov.rs, уз уважавање захтева учесника на тржишту за заштиту података који представљају пословну тајну.

С обзиром на значај сектора нафте за енергетску делатност и привреду у целини, утицај кретања цена ових роба на све економске токове у земљи и специфичну структуру посматраних тржишта, Савет Комисије је на 50. седници од 06.10.2011. године донео одлуку да настави анализу у сегменту трговине на велико и трговине на мало нафтним дериватима, на годишњем нивоу, и то за сваку претходну годину у будуће.

У складу са Одлуком Савета, у периоду од априла до октобра 2012. године **спроведена је анализа стања конкуренције на тржишту трговине на велико и тржишту трговине на мало нафтним дериватима на територији Републике Србије у 2011. години**. С обзиром на чињеницу да су претходном секторском анализом идентификовани и други значајнији учесници на овим тржиштима, Комисија је одлучила да у наставку анализе обухвати укупно 11 привредних субјеката и то: Друштво за истраживање, производњу, прераду, дистрибуцију и промет нафте и нафтних деривата и истраживање и производњу природног гаса Нафтна индустрија Србије а.д. Нови Сад (у даљем тексту: НИС), Друштво за промет нафтних деривата Лукоил Србија ад Београд (у даљем тексту: Лукоил),

Предузеће за трговину нафтом и гасом Интермол доо Београд (у даљем тексту: Интермол), Привредно друштво за трговину и услуге ОМВ Србија доо Београд (у даљем тексту: ОМВ), Еко Serbia ад Београд (у даљем тексту: Еко Serbia), Привредно друштво за трговину и консалтинг Петробарт доо Београд (у даљем тексту: Петробарт), Акционарско друштво за прераду и промет нафте Нафта АД Београд (у даљем тексту: Нафта АД), Друштво за производњу, промет и услуге Кнез Петрол доо Београд (у даљем тексту: Кнез петрол), ДОО Еуро Петрол трговачко предузеће Суботица (у даљем тексту: Еуро Петрол), Предузеће за производњу, промет и услуге Еволуција 2004 доо Београд (у даљем тексту: Еволуција 2004) и Привредно друштво за трговину и услуге MB-GAS OIL доо Београд (у даљем тексту: MB-GAS OIL). Од истих је захтевано да доставе податке о броју активних бензинских станица на територији Републике Србије, броју запослених, складишним капацитетима, највећим добављачима и купцима у veleпродаји и малопродаји, трошковима пословања у veleпродаји и малопродаји, приходима од продаје деривата и пратећих делатности, промету на велико и мало и одговарајућим набавним, veleпродајним и малопродајним ценама нафтних деривата. Сви прикупљени подаци односили су се на 2011. годину, односно на поједине месеце у тој години.

При анализи достављених и на други начин доступних података, Комисија је имала у виду **опште познате околности** и то:

- 1) НИС је једини учесник активан на вертикално интегрисаним тржиштима увоза, производње, прераде, veleпродаје и малопродаје нафте и нафтних деривата;
- 2) делатност трговине на велико нафтним дериватима обављају сви привредни субјекти обухваћени секторском анализом;
- 3) делатност трговине на мало нафтним дериватима, поред НИС, обављају следећи привредни субјекти обухваћени секторском анализом: Лукоил, Интермол, ОМВ, Еко Serbia, Кнез Петрол, Еуро Петрол и MB-GAS OIL.

У поступку секторске анализе, Комисија је имала у виду и чињеницу да су 31.12.2010. године престале да важе Уредба о условима и начину увоза и прераде нафте, односно деривата нафте („Службени гласник РС“ 92 и 93/2007) и Уредба о ценама деривата нафте („Службени гласник РС“ бр. 42/05, 111/05, 77/06, 5/09, 84/09 и 24/10), којима је до тада било регулисано тржиште нафте и нафтних деривата у Републици Србији. На овај начин извршена је ценовна либерализација и либерализација увоза нафтних деривата. Међутим, ефекти либерализације делимично су поништени истовременим ступањем на снагу следећа два прописа:

- Закона о изменама Закона о акцизама („Службени гласник РС“ бр. 101/10) и
- Правилника о техничким и другим захтевима за течна горива нафтног порекла („Службени гласник РС“ бр. 97/2010).

- 1) **Законом о изменама Закона о акцизама** измењени су износи акциза за нафтне деривате и то на начин да су увећани износи акциза у различитим вредностима за

деривате којима се тржиште снабдева искључиво из домаће производње и деривате који се слободно увозе. Акцизе за моторне бензине који не испуњавају европске стандарде, а на тржишту се појављују само из домаће производње, увећане су за износ од 0,30 динара по литру, а акцизе за моторне бензине европског квалитета увећане су за износ од 4,80 динара по литру. Истовремено, акциза на дизел горива домаће производње увећана је за 4,53 динара по литру, док је акциза за евродизел, који је на режиму слободног увоза, увећана за 6,53 динара по литру. Непропорционално повећање акциза на горива домаћег и увозног порекла довело је до тога да разлика у цени између деривата чији је увоз либерализован (евро премијум БМБ95 и евро БМБ98) и деривата-супститута (премијум БМБ95) које производи НИС није могла бити смањена у мери у којој се то очекивало након либерализације увоза. Комисија је указала на неприхватљивост оваквог приступа законодавца са аспекта примене Закона о заштити конкуренције и затражила преиспитивање и измене овог прописа.

Скупштина Републике Србије усвојила је 14.06.2011. године Закон о изменама и допунама Закона о акцизама („Службени гласник РС“ бр. 43/11), којим су уједначене акцизе за све моторне бензине, са једне стране и за сва дизел горива, са друге стране.

- 2) Чланом 9. **Правилника о техничким и другим захтевима за течна горива нафтног порекла** прописано је да се безоловни моторни бензини БМБ 98 и премијум БМБ 95 на домаће тржиште стављају само из домаће производње, а чланом 13. Правилника прописано да се дизел горива Д2, Д2 С и Д1 Е на домаће тржиште такође стављају само из домаће производње. На тај начин, либерализација увоза нафтних деривата, која је ступила на снагу 1. јануара 2011. године, односила се само на моторне бензине европског квалитета евро премијум БМБ 95 и евро БМБ 98, који су у односу на моторне бензине домаће производње, услед неједнаког повећања акциза, били скупљи за 10-ак динара по литру. Када су у питању дизел горива, из Правилника произлази да се од 1. јануара 2011. год. слободно могао увозити једино евро дизел, који је и до тада био на режиму слободног увоза. Комисија је и поводом овог прописа реаговала тако што је упутила мишљење Министарству рударства и енергетике поводом повреде начела и правила заштите слободне конкуренције настале након ступања на снагу Правилника.

Правилником о техничким и другим захтевима за течна горива нафтног порекла („Службени гласник РС“ бр. 64/2011) који је ступио на снагу 8. септембра 2011. године, либерализован је увоз свих течних горива нафтног порекла.

1.2. Захтеви за достављање података упућени државним институцијама

У складу са чланом 49. Закона, којим је прописано да Комисија може да достави другим државним органима и организацијама захтев за давање информација, Комисија је током секторске анализе такве захтеве упутила следећим институцијама: Агенцији за енергетику, Министарству финансија – Управи царина и Привредној комори Србије (ПКС). Од ових институција прикупљени су агрегатни подаци о увозу и извозу нафтних деривата, броју привредних субјеката који поседују лиценцу за обављање делатности складиштења, трговине на велико и трговине на мало нафтним дериватима и лиценцираним капацитетима за складиштење и трговину на велико нафтним дериватима по привредном субјекту и укупно.

Комисија се такође обратила Министарству за инфраструктуру и енергетику са захтевом за достављање агрегатних података о промету на велико и промету на мало нафтних деривата на територији Републике Србије, укупно и по врстама деривата, али је примила одговор да Министарство таквим подацима не располаже.

2. Производња и увоз нафте и нафтних деривата

2.1. Производња и увоз сирове нафте

Биланс нафте, као део Енергетског биланса, обухвата производњу и увоз сирове нафте, прераду сирове нафте у рафинеријама, производњу, увоз, извоз и потрошњу нафтних деривата. У последњем доступном Енергетском билансу за 2012. годину, садржани су подаци који представљају реализацију за 2010. годину, процену за 2011. годину и план за 2012. годину.

Производња сирове нафте односи се на производњу у земљи и Анголи, с тим што се билансира само домаћа производња, док производња у Анголи није обухваћена енергетским билансом.

НИС је једина компанија у Србији која се бави истраживањем и експлоатацијом нафте и гаса. Према подацима из енергетског биланса, у 2010. години Република Србија је произвела 876.000 тона сирове нафте, а увезла 1,9 милиона тона. Домаћа производња покрила је 47% укупних потреба за овим енергентом, док је остатак обезбеђен увозом.

Табела 1. *Производња и увоз сирове нафте, 2009-2012, у 000 тона*

	ПРОЦЕНА			ПЛАН
	2009	2010	2011	2012
Производња сирове нафте	0.681	0.876	1.048	1.163
Увоз сирове нафте	2.263	1.869	1.361	1.285
Укупно расположива сирови нафта	2.944	2.745	2.409	2.448

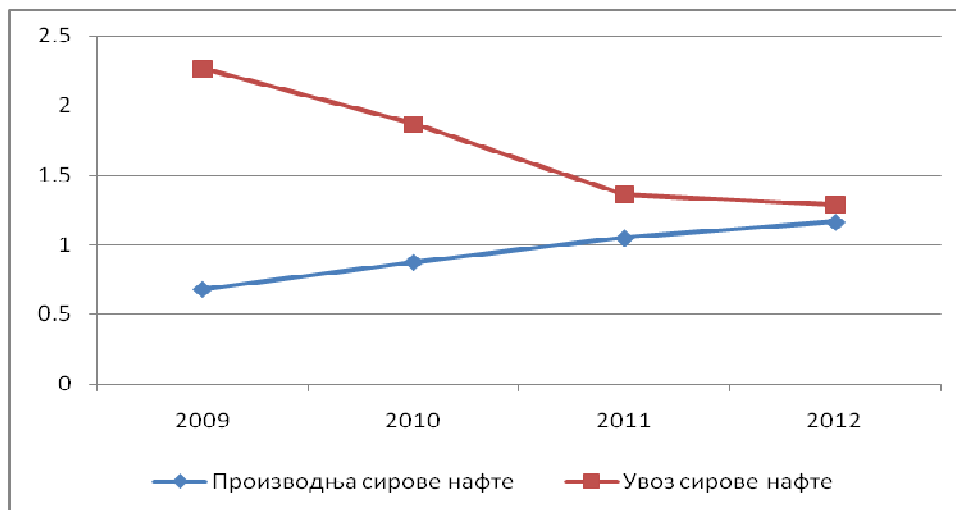
Извор: Енергетски биланс

У 2011. години настављен је тренд пораста домаће производње сирове нафте из претходног периода, праћен смањењем увоза сирове нафте, тако да је према процени за 2011. годину произведено чак 20% више сирове нафте него у 2010. години, док ће према плану за 2012. годину у истој бити произведено 11% више него у 2011. години, односно 33% више него у 2010. години. Ради се о позитивном тренду како са аспекта константног смањења увоза нафте, тако и са становишта повећања експлоатације и прераде домаће нафте која се одликује знатно нижом садржином сумпора (испод 0,5 % сумпора) и највећим делом припада лаким нафтама у којима преовлађују тзв. беле компоненте (бензини и дизели). Све ово је од изузетног значаја и са становишта очувања природне средине и испуњења неопходних еколошких стандарда у процесу тзв. одрживог развоја.

Дијаграм 1 показује производњу и увоз сирове нафте, у милионима тона, у периоду 2009-2012. година, при чему подаци за 2011. годину представљају процењене вредности а подаци за 2012. годину пројектоване вредности, преузете из Енергетског биланса Републике Србије за 2012. годину.

Дијаграм 1. Производња и увоз сирове нафте 2009-2012 (реализација, процена и план)

Као што се на основу дијаграма може закључити, увоз сирове нафте има опадајући тренд у целом посматраном периоду, уз пројекцију да ће у 2012. години доћи до извесног успоравања овог негативног тренда. Према плану за 2012. годину увоз сирове нафте чиниће око 70% увоза из 2010. године.

2.2. Производња деривата нафте

Деривати нафте су течна или гасовита горива добијена прерадом, дорадом нафте, односно дегазолинажом (моторни бензини, дизел горива, све врсте уља за ложење, гориво за млазне моторе, све врсте петролеја, нафтни кокс, течни нафтни гас и др.)¹.

Производња деривата нафте у Србији одвија се у рафинеријама Панчево и Нови Сад. Према подацима из енергетских биланса, производња деривата нафте (без сопствене потрошње и губитака у преради) бележи пад из године у годину и у 2011. години процењена је на 2,332 милиона тона, што је за око 15% мање него у 2010. години².

Према подацима Нафтне индустрије Србије, у 2011. години произведено је 2,177 милиона тона нафтних деривата, што је за 22% мање него у 2010. години. Структура производње деривата нафте у обе рафинерије и збирно приказана је у следећој табели.

¹ Закон о енергетици („Службени гласник РС“ 84/04)

² Енергетски биланс за 2011. годину

Табела 2. Производња деривата нафте у Рафинеријама Панчево и Нови Сад у 2011. г.

Тип деривата	Производња (t)		
	РНП	РНС	Укупно
1. Моторна горива	x	x	x
1.1. Моторни бензини	x		x
БМБ95 премијум	x		x
евро БМБ95	x		x
остали моторни бензини	x		x
1.2. Дизел горива	x	x	x
Д-1	x		x
Д-2	x	x	x
евро дизел	x		x
1.3. Авио бензин-млазно гориво	x		x
1.4. ТНГ за моторна возила	x		x
2. Енергетска горива	x	x	x
2.1. ТНГ	x	x	x
2.2. Лож уља-мазути	x	x	x
2.3. Остала производња енергетских горива	x	x	x
3. Неенергетска производња	x	x	x
3.1. Примарни бензин	x		x
3.2. Битумен	x	x	x
3.3. Петрохемијске сировине	x		x
3.4. Остала неенергетска производња	x		x
3.5. Остали полупроизводи	x	x	x
УКУПНА ПРОИЗВОДЊА ДЕРИВАТА НАФТЕ	x	x	2,177,543

(подаци из Табеле 2. представљају заштићене податке)

Извор: Калкулације на бази података које је доставио НИС

У односу на 2010. годину, највише је смањена неенергетска производња [..]%, производња моторних горива смањена је за [..]%, док је производња енергетских горива смањена за свега [..]%. Производња моторних бензина смањена је за [..]%, производња дизел горива за [..]%, а ТНГ-а за [..]³.

Табела 3. Производња деривата нафте, 2010-2011

Тип деривата	Производња (t)		2011 (2010=100)
	2010	2011	
Моторна горива	x	x	x
Енергетска горива	x	x	x
Неенергетска производња	x	x	x
Укупна производња деривата нафте	2,794,351	2,177,543	77.9

(подаци из Табеле 3. представљају заштићене податке)

Извор: Калкулације на бази података НИС-а

³ Заштићени подаци су у тексту приказани као „[..]“, односно као „[..]“%, а у табелама као „X“.

Дијаграм 2. Производња деривата нафте, 2010-2011

(подаци из Дијаграма 2. представљају заштићене податке)

Структура производње нафтних деривата релативно је стабилна у последњих неколико година. У укупној структури производње нафтних деривата највећи удео има производња моторних горива (моторни бензини, дизел гориво, млазно гориво и ТНГ за моторна возила) која у 2011. години чини [50-60]% укупне производње деривата нафте. Производња енергетских горива чинила је [30-40]%, а неенергетска производња [10-20]% укупне производње нафтних деривата⁴. У односу на 2010. годину, повећан је удео моторних горива и енергетских горива у укупној производњи нафтних деривата, док је удео неенергетске производње смањен за готово [..]%. У укупној производњи моторних горива појединачно највећи удео има производња дизел горива [..]%, производња моторних бензина чинила је [..]%, а производња лож уља [..]%.

Табела 4. Производња нафтних деривата – структура, 2010-2011

Тип деривата	%	
	2010	2011
Моторна горива	[40-50]	[50-60]
Енергетска горива	[20-30]	[30-40]
Неенергетска производња	[20-30]	[10-20]
Укупна производња деривата нафте	100.0	100.0

(Заштићени подаци из Табеле 4. приказани су у распонима)

Извор: Калкулације на бази података НИС-а

У производњи моторних горива у 2011. години дизел горива учествују са [50-60]%, моторни бензини са [30-40]%, авио бензин са [5-10]% а ТНГ за моторна возила са занемарљивих [0-5]%. Премијум БМБ95 чини чак [90-100]% укупне производње моторних бензина, док Д2 чини [70-80]%, а евро дизел [20-30]% укупне производње дизел горива.

Табела 5. Структура производње моторних горива, 2010-2011

Тип деривата	%	
	2010	2011
Моторни бензини	[30-40]	[30-40]
Дизел горива	[60-70]	[50-60]
Авио бензин	[5-10]	[5-10]
ТНГ за моторна возила		[0-5]
Укупна производња моторних горива	100.0	100.0

(Заштићени подаци из Табеле 5. приказани су у распонима)

Извор: Калкулације на бази података НИС-а

⁴ Заштићени подаци о структури производње деривата нафте приказани су у распону [..-..]

2.3. Увоз деривата нафте

Производња нафтних деривата није довољна да покрије потребе домаћег тржишта и мања је од потрошње, те се додатне количине обезбеђују из увоза. Подаци о увозу нафтних деривата прикупљени су од Привредне коморе Србије (ПКС) и од Министарства финансија – Управе царина, али су услед прегледности у даљој анализи коришћени подаци ПКС. Приказан увоз, односно извоз, обухвата тарифне ознаке 2710 и 2711 (без природног гаса), према важећој царинској тарифи, и разврстан је у 5 кључних категорија. Категорија 6.- остало обухвата увоз нафтних деривата који припадају наведеним тарифним ознакама, а који нису обухваћени категоријама 1-5⁵.

У 2011. години у односу на 2010. годину, увоз нафтних деривата обухваћених тарифним бројевима 2710 и 2711 (без природног гаса) повећан је за 46%. Највећи пораст увоза, делимично због веома ниске основице, остварен је код моторних бензина. Пораст увоза моторних горива директна је последица либерализације увоза моторног бензина евро премијум БМБ95 и евро БМБ98, као и других моторних горива која испуњавају европске стандарде, која је на снази од 1.01.2011. године. Увоз дизел горива повећан је у 2011. години за 5%, а увоз ТНГ-а за 9%.

Табела 6. Увоз нафтних деривата (кг), 2010-2011⁶

	2010	2011	2011 (2010=100)
1. Моторни бензин	644,201	26,002,351	4036
2. Керозин	5,423,427	7,208,412	133
3. Дизел горива	724,006,993	758,612,536	105
4. Уља за ложење-мазут	0	1,747,342	-
5. Пропан, бутан и смеше	291,647,877	318,807,063	109
6. Остало	3,538,705	387,889,141	10961
УКУПАН УВОЗ (1-6)	1,025,261,203	1,500,266,844	146

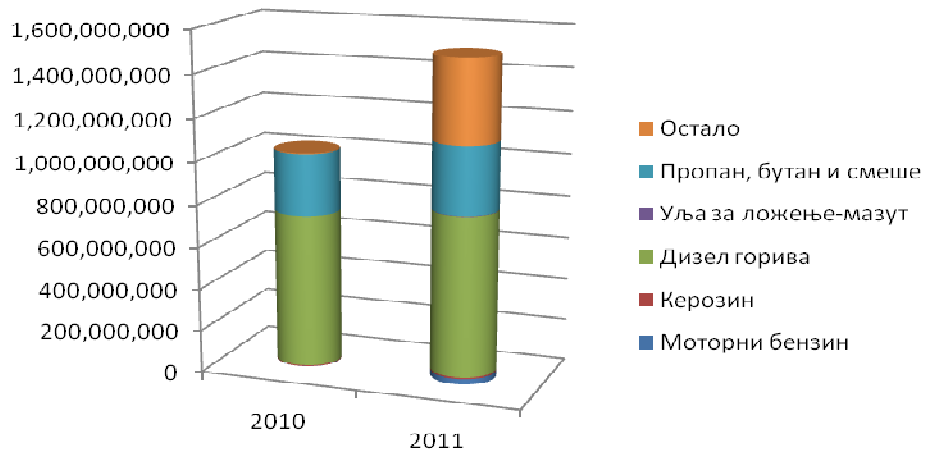
Извор: Калкулације на бази података Привредне коморе Србије

У укупном увозу нафтних деривата обухваћених тарифним бројевима 2710 и 2711 (без природног гаса) у 2011. години 51% чине дизел горива, 21% ТНГ, 2% моторни бензини и 26% остали деривати. Удео керозина и лож уља у укупном увозу је занемарљив. У односу на 2010. годину, осим моторних бензина све категорије нафтних деривата смањиле су свој удео у укупном увозу, али је повећан увоз осталих деривата, као што су вајт шпирит, лака и средња уља, специјални бензини и сл.

⁵ Категорија „остало“ обухвата увоз деривата као што су лака уља, вајт шпирит, специјални бензини, средња уља, гасна уља, отпадна уља и сл.

⁶ Приказан увоз нафтних деривата укључује само поменутих 6 категорија нафтних деривата, а не и увоз осталих деривата као што су угаљ, лака и средња уља и сл.

Дијаграм 3. Увоз нафтних деривата, 2010-2011.

Број увозника дизел горива, ТНГ-а и моторних бензина и рацио концентрације увоза (CR10 и CR5) за 2010. и 2011. годину приказани су у следећој табели.

Табела 7. Број увозника и рацио концентрације увоза, 2010-2011

	Број увозника		CR 10		CR 5	
	2010	2011	2010	2011	2010	2011
Моторни бензини	2	12				99%
Дизел горива	33	20	95%	98%	77%	76%
Пропан, бутан и смеше (ТНГ)	71	73	95%	98%	70%	84%

Извор: Калкулације на бази података Привредне коморе Србије

Број увозника дизел горива смањен је у 2011. години у односу на 2010. годину са 33 на 20, што представља смањење за 40%. Са друге стране, број увозника ТНГ-а повећан је са 71 на 73 а број увозника моторног бензина са 2 на 12.

Концентрисаност увоза дизел горива и ТНГ-а је висока у обе посматране године и има растући тренд.

У 2011. години првих 10 увозника чини чак 98% увоза дизел горива и ТНГ-а, док првих 5 увозника чини 76% увоза дизел горива и 84% увоза ТНГ-а.

Највећи увозник дизел горива у 2011. години био је Лукоил [..]%, следе НИС [..]% и ОМВ [..]% и ова три увозника скупа чине око 60% укупног увоза дизел горива. Међу првих 5 увозника налазе се још и Петробарт [..]% и Еко Serbia [..]%.

Табела 8. Увоз дизел горива, 2011. година

Учесник на тржишту	увоз (у кг)	%
Лукоил	x	x
НИС а.д.	x	x
OMV	x	x
Петробарт	x	x
Eko Serbia	x	x
Интермол	x	x
Naftachem	x	x
Еволуција 2004	x	x
SPEED	x	x
MG OIL	x	x
Осталих 10 увозника	14,131,781	2.0%
УКУПАН УВОЗ ДИЗЕЛ ГОРИВА	758,612,536	100.0%

(подаци из Табеле 8. представљају заштићене податке)

Извор: Калкулације на бази података ПКС

Дијаграм 4. Увоз дизел горива, у %, 2011. година

(подаци из Дијаграма 4. представљају заштићене податке)

Највећи увозник ТНГ-а у 2011. години био је НИС [..]%, следе MB-GAS OIL [..]%, Стандард гас [..]% и Еуро гас [..]%, и ова четири увозника чине око 75% увоза ТНГ-а.

Табела 9. Увоз ТНГ-а, 2011. година

Учесник на тржишту	увоз (у кг)	%
НИС а.д.	x	x
MB-GAS OIL	x	x
Стандард гас	x	x
Еуро гас	x	x
OMV	x	x
Лукоил	x	x
INA д.о.о.	x	x
Кнез Петрол	x	x
Бутангас	x	x
Kryogas	x	x
Осталих 63 увозника	6,736,107	2.0%
УКУПАН УВОЗ ТНГ-а	318,807,063	100.0%

(подаци из Табеле 9. представљају заштићене податке)

Извор: Калкулације на бази података ПКС

Дијаграм 5. Увоз ТНГ-а, у %, 2011. година

(подаци из Дијаграма 5. представљају заштићене податке)

Увоз моторног бензина евро премијум БМБ 95 и евро БМБ98, као и других моторних бензина који испуњавају евро стандарде, либерализован је 1.01.2011. године. Из тог разлога, у 2010. години практично је постојао само један увозник моторног бензина – НИС, док је Југоинспект увозио моторни бензин у занемарљивим количинама, највероватније ради узорковања.

У 2011. години увоз моторних бензина вршило је 12 привредних субјеката, при чему је првих 5 увозника чинило чак 98.5% увоза овог деривата. Највећи увозник моторних бензина у 2011. години био је ОМВ [..]%, следе Лукоил [..]%, Интермол [..]%, Еко Serbia [..]%, док је НИС у укупном увозу моторних бензина учествовао свега са [..]%.

Табела 10. Увоз моторног бензина, 2011. година

Учесник на тржишту	увоз (у кг)	%
ОМВ	x	x
Лукоил	x	x
Интермол	x	x
Еко Serbia	x	x
НИС а.д.	x	x
Осталих 7 увозника	377,976	1.5%
УКУПАН УВОЗ МОТОРНОГ БЕНЗИНА	26,002,351	100.0%

(подаци из Табеле 10. представљају заштићене податке)

Извор: Калкулације на бази података ПКС

Дијаграм 6. Увоз моторног бензина, у %, 2011. година

(подаци из Дијаграма 6. представљају заштићене податке)

2.4. Извоз деривата нафте

У 2011. години у односу на 2010. годину, извоз нафтних деривата обухваћених тарифним бројевима 2710 и 2711 (без природног гаса) повећан је за 18%. Највећи пораст извоза остварен је код течних нафтних гасова (56%), извоз керозина повећан је за 25%, док је извоз моторних бензина, дизел горива и лож уља био значајно мањи него у претходној години. Извоз моторних бензина смањен је за 38%, извоз лож уља за 33%, а највише је смањен извоз дизел горива и то за чак 78%. Истовремено је извоз осталих нафтних деривата који припадају наведеним тарифним бројевима вишеструко повећан.

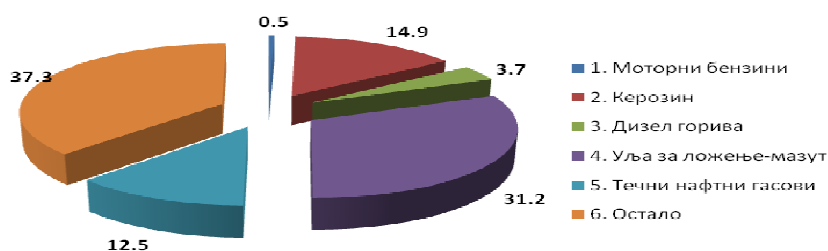
Табела 11. Извоз нафтних деривата, 2010-2011.

Тип деривата	2010	2011	2011 (2010=100)
1. Моторни бензини	2,188,599	1,359,986	62
2. Керозин	34,387,039	42,878,174	125
3. Дизел горива	47,811,265	10,575,385	22
4. Уља за ложење-мазут	134,288,116	89,998,815	67
5. Течни нафтни гасови	23,037,789	35,938,160	156
6. Остало	2,920,963	107,729,350	3688
УКУПАН ИЗВОЗ (1-6)	244,633,771	288,479,870	118

Извор: Калкулације на бази података ПКС

У 2011. години извоз лож уља чинио је 31% укупног извоза, керозин 15%, ТНГ 12%, дизел горива 4%, извоз моторних бензина био је занемарљив, а чак 37% чинио је извоз осталих нафтних деривата (специјални бензини, вајт шпирит, лака и средња уља и сл.)

Дијаграм 7. Структура извоза деривата нафте, 2011. година

Извоз моторних бензина у 2011. години вршило је укупно 11 привредних субјеката, при чему су прва два, Нафта АД и Кнежевић Петрол, чинили готово 2/3 укупног извоза.

Табела 12. Извоз моторних бензина, 2011. година

Учесник на тржишту	извоз (у кг)	%
Нафта ад	x	x
Кнежевић Петрол	x	x
Taxi Petrol	x	x
Петробарт	x	x
Koridor Nacional	x	x
Bisina Line	x	x
Eco Global KiM	x	x
BBC-Komerc	x	x
НИС а.д.	x	x
Suko kolor	x	x
SGS	x	x
УКУПАН ИЗВОЗ МОТОРНОГ БЕНЗИНА	1,359,986	100.0%

(подаци из Табеле 12. представљају заштићене податке)

Извор: Калкулације на бази података ПКС

Извоз дизел горива у 2011. години вршило је укупно 17 привредних субјеката, при чему су прва три, Делта Кладово, НИС и Тахи Petrol, чинили око 80% укупног извоза.

Табела 13. Извоз дизел горива, 2011. година

Учесник на тржишту	извоз (у кг)	%
Делта Кладово	x	x
НИС а.д.	x	x
Тахи Petrol	x	x
Кнежевић Петрол	x	x
Нафта ад	x	x
SPEED	x	x
Петробарт	x	x
МВА Миљковић	x	x
Бисина Универзал	x	x
Koridor Nacional	x	x
Осталих 7 извозника	x	x
УКУПАН ИЗВОЗ ДИЗЕЛ ГОРИВА	10,575,385	100.0%

(подаци из Табеле 13. представљају заштићене податке)

Извор: Калкулације на бази података ПКС

Извоз течних нафтних гасова (без природног гаса) у 2011. години вршило је укупно 25 извозника, од којих су прва три - МВ-GAS OIL, НИС-Светлост и Интер гас чинили скоро 2/3 укупног извоза.

Табела 14. Извоз течних нафтних гасова (без природног гаса), 2011. година

Учесник на тржишту	извоз (у кг)	%
МВ-GAS OIL	x	x
НИС-Светлост	x	x
Интер гас	x	x
Еуро гас	x	x
Стандард гас	x	x
НИС а.д.	x	x
Кнез Петрол	x	x
Кнежевић Петрол	x	x
Kryogas	x	x
OMV	x	x
Осталих 15 извозника	x	x
УКУПАН ИЗВОЗ ТНГ	35,938,160	100.0%

(подаци из Табеле 14. представљају заштићене податке)

Извор: Калкулације на бази података ПКС

3. Складиштење и трговина нафтом и дериватима нафте

Привредни субјекти који обављају делатност складиштења нафте и деривата нафте као и привредни субјекти који обављају делатност трговине нафтом и дериватима нафте на велико и мало морају поседовати одговарајућу лиценцу за обављање енергетске делатности. Лиценца се издаје посебно за складиштење нафте и деривата нафте, трговину нафтом и дериватима нафте (тзв. трговина на велико нафтом и дериватима нафте) и трговину на мало дериватима нафте (станице за снабдевање горивом моторних возила).

У смислу Закона о енергетици („Службени гласник РС“ бр. 57/11 и 80/11-испр.) и Правилника о условима у погледу стручног кадра и начину издавања и одузимања лиценце за обављање енергетских делатности („Службени гласник РС“ бр. 117/05, 40/06, 44/06 и 44/10), Агенција за енергетику Републике Србије издаје лиценце за обављање енергетске делатности на период од десет година и води регистар издатих лиценци. Лиценца за обављање енергетске делатности није преносива и издаје се на захтев привредног субјекта. У складу са чл. 20. Закона о енергетици, лиценца садржи нарочито назив енергетског субјекта, енергетску делатност, списак енергетских објеката, техничке карактеристике тих објеката, податке о подручју на коме ће се енергетска делатност обављати⁷ и период на који се лиценца издаје.

На дан 31.12.2011. године на снази је било укупно 13 лиценци за складиштење нафте и деривата нафте, 178 лиценци за трговину навелико нафтом и дериватима нафте и 373 за трговину на мало дериватима нафте (станице за снабдевање горивом моторних возила).

3.1. Складиштење нафте и деривата нафте

Складиштење нафте и деривата нафте подразумева поседовање резервоарских капацитета за вршење услуга складиштења трећим лицима.

Према подацима Агенције за енергетику, број локација на којима се налазе регистрована складишта нафтних деривата повећао се са 65 у 2010. години на 67 у 2011. години. Са друге стране, укупан капацитет резервоара у 2011. години био је за 3% већи него у 2010. години. Највеће повећање појединачних складишних капацитета у посматраном периоду остварено је код ТНГ-а (16%). Капацитет резервоара за остале типове нафтних деривата није претрпео значајније промене све до 2011. године, када су капацитети за складиштење моторних бензина повећани за 30%, а капацитети за складиштење дизел горива за 51%.

Табела 15. Капацитети резервоара (м3) – складиштење нафте и деривата

Година	Број локација	Сирова нафта	ТНГ	Моторни бензини	Дизел горива	Мазути	Збирни капацитети*	Укупно
2010	65	20,000	6,210	10,000	16,480	21,000	116,350	190,040
2011	67	20,000	7,210	13,000	24,880	21,000	109,600	195,690

Извор: Агенција за енергетику Републике Србије (АЕРС)

* У колони су дати износи који у табелама АЕРС нису опредељени ни за једну врсту горива

⁷ Осим за делатност трговине нафтом и дериватима нафте у транзиту, у ком случају се наводи да ималац лиценце лиценцирану делатност обавља из пословног седишта.

У 2011. години лиценцу за складиштење нафте и деривата нафте имало је 13 привредних субјеката. У истом периоду складишне капацитете су, проширењем лиценце, повећала 4 привредна субјекта, док је један привредни субјект смањио капацитете. У истој години укинута су, односно трајно одузете две лиценце за складиштење нафте и нафтних деривата.

Од укупних складишних капацитета око 60% се односи на тзв. збирне капацитете, односно капацитете који нису одређени ни за један тип горива, а углавном се користе за складиштење моторних бензина и дизел горива.

Табела 16. *Капацитети резервоара за складиштење (м3), по привредним субјектима*

(подаци из Табеле 16. представљају заштићене податке)

Извор: Агенција за енергетику Републике Србије (АЕРС)

Међу привредним субјектима који располажу лиценцираним резервоарима за складиштење нафте и деривата нафте, убедљиво највећим капацитетима располаже НИС, капацитети нису мењани и укупно износе преко [...] м3. Следи Лукоил, чији капацитети нису мењани све до 2011. године када су износили [...]м3 и Панонске Нови Сад, чији капацитети износе [...]м3⁸. ЈП Транснафта располаже са капацитетима од [...] м3 који се користе за складиштење сирове нафте. Ова четири привредна субјекта заједно су чинила око 80% укупно лиценцираних капацитета за складиштење у 2011. години.

3.2. Трговина нафтом и дериватима нафте (на велико)

Трговина нафтом и дериватима нафте (трговина на велико), у смислу чл. 2. тачка 58. Закона о енергетици („Службени гласник РС“ бр. 57/11 и 80/11-испр.) подразумева куповину, односно увоз ради даље продаје, односно извоз. Према претходном Закону о енергетици („Службени гласник РС“ бр. 84/04) трговина нафтом и дериватима нафте била је нешто другачије дефинисана и обухватала је и посредовање, заступање, увоз и извоз нафте и деривата нафте.

Лиценце за трговину нафтом и дериватима нафте издате пре 1.01.2011. године, подразумевају да се лиценцирана делатност трговине нафтом и дериватима нафте обавља или у тзв. транзиту тј. без претходног ускладиштења или на лиценцираним објектима – резервоарима. Начин обављања трговине у погледу испуњености техничких услова (резервоара за потребе промета) одређује се у диспозитиву решења Агенције за енергетику којим се лиценца издаје. Диспозитив решења садржи назнаку о лиценцираном укупном капацитету, локацији и захтеваној врсти деривата којима превредни субјект има намеру да тргује.

Нови Закон о трговини („Службени гласник РС“ бр. 53/10) који се примењује почев од 1.01.2011. године, не утврђује изричито трговину на велико без претходног ускладиштења као вид трговања, који је био изричито препознат у ранијим законима. Поступајући у складу са новим Законом о трговини, током 2011. године Агенција није издавала лиценце

⁸ Заштићени подаци о називу привредних субјеката приказани су са „X“

субјектима за обављање овог вида трговине (без претходног ускладиштења) по захтевима поднетим након 31.12.2010. године. Међутим, према наводима представника Агенције, у пракси још увек није пронађено решење за положај великог броја привредних субјеката који поседују лиценце за обављање делатности трговине на велико у транзиту по основу старог Закона о трговини, а који не поседују лиценциране складишне капацитете. Наиме, од 178 ималаца лиценце на дан 31.12.2011. године, само 17 привредних субјеката у обављању ове делатности располажу лиценцираним резервоарским капацитетима за потребе обављања трговине нафтом и дериватима нафте, док преосталих 161 ималаца лиценци трговину нафтом и дериватима нафте врше без претходног ускладиштења. Лиценце ових субјеката Агенција региструје као важеће закључно на дан 31.12.2011. године, а реч је о привредним субјектима који су у периоду од 2006. до 31.12.2010. године Агенцији поднели захтев за издавање лиценце за обављање трговине нафтом и дериватима нафте (без претходног ускладиштења).

Како се лиценца издаје за обављање делатности на рок од 10 година, највећи број привредних субјеката који имају лиценциране резервоаре за обављање трговине, исте користе и као лиценциране енергетске објекте за потребе пружања услуге складиштења. Лиценца се издаје за обављање делатности, те су самим тим лиценцирани капацитети они на којима односни привредни субјект-ималац лиценце обавља делатност за коју је регистрован, без обзира на то да ли се ти капацитети налазе у његовом сопственом власништву или су узети у закуп.

Број локација на којима се налазе лиценцирани резервоари за трговину нафтом и нафтним дериватима у 2011. години остао је на нивоу из 2010. године. Са друге стране, укупан капацитет резервоара у 2011. години био је за око 22% већи него у 2008. години, пре свега захваљујући збирним капацитетима, који нису опредељени ни за једну врсту горива (повећање за око 10%) и капацитетима за ТНГ (капацитети су више него дуплирани у 2011. години, у односу на 2010. годину), док су капацитети резервоара за моторне бензине и дизел горива у посматраном периоду смањени. Ипак, овде се пре свега ради о прерасподели капацитета на поједине типове горива, односно регистрању капацитета као „збирних“, који се користе и за бензине и за дизел горива, уместо регистрања капацитета посебно за моторне бензине а посебно за дизел горива.

Табела 17. Капацитети резервоара(м3)–трговина нафтом и дериватима на резервоарима

	Година	Број локација	Сирова нафта	ТНГ	Моторни бензини	Дизел горива	Мазути	Збирни капацитети*	Укупно
	2010	66	20,000	3,892	2,160	7,820	-	113,470	147,342
	2011	66	20,000	8,670	160	5,820		122,480	157,130

Извор: Агенција за енергетику Републике Србије (АЕРС)

* У колони су дати износи који у табелама АЕРС нису опредељени ни за једну врсту горива

У 2010. години лиценцу за трговину нафтом и дериватима нафте на резервоарима имало је 18 привредних субјеката, а у 2011. години 17 привредних субјеката. У 2011. години проширење лиценце (повећање лиценцираних капацитета) добила су 3 привредна субјекта.

Међу привредним субјектима који располажу лиценцираним резервоарима за трговину нафтом и дериватима нафте, убедљиво највећим капацитетима располаже НИС, који у 2011. години поседује [...] % укупно лиценцираних капацитета који нису одређени за одређени тип горива. Следи Лукоил, који у 2011. години поседује [...] % укупних капацитета. Резервоарске капацитете који прелазе 1.000 м³ у 2011. години имало је још свега 7 привредних субјеката, док су 4 привредна субјекта имали капацитете укупне запремине не више од 100 м³.

Табела 18. *Капацитети - трговина на резервоарима (м³), по привредним субјектима*

(подаци из Табеле 18. представљају заштићене податке)

Извор: Агенција за енергетику Републике Србије (АЕРС)

*Лиценце укинуте/трајно одузете: X, X, X и X

Минимални технички услови за обављање енергетске делатности производње и трговине нафтним дериватима прописани су, између осталог, следећим важећим актима:

-Правилник о минималним техничким условима за обављање трговине нафтом и дериватима нафте („Службени гласник РС“ бр. 62/11) прописао је услове у погледу минималне запремине резервоара, односно минималног броја и врсте резервоара (са одложном применом до 1.01.2012. године), и то:

1) минималне укупне запремине резервоарског простора од 5000 м³:

- (1) за складиштење ЕВРО дизела, који испуњава захтеве српског стандарда SRPS EN 590, најмање два једноделна резервоара минималне појединачне запремине сваког резервоара од 500 м³, који су изграђени у складу са одговарајућим техничким прописима,
- (2) за складиштење осталих врста дизел горива који испуњавају захтеве српског стандарда SRPS EN 590, један или више резервоара минималне укупне запремине од 500 м³, који су изграђени у складу са одговарајућим техничким прописима,
- (3) за складиштење моторног бензина ЕВРО БМБ 98 и ЕВРО ПРЕМИЈУМ БМБ 95: који испуњава захтеве одговарајућег српског стандарда, два једноделна резервоара минималне појединачне запремине сваког резервоара од 500 м³, који су изграђени у складу са одговарајућим техничким прописима,
- (4) за складиштење осталих врста безоловног бензина: који испуњавају захтеве одговарајућег српског стандарда, један или више резервоара минималне укупне запремине од 500 м³, који су изграђени у складу са одговарајућим техничким прописима,

2) минималне укупне запремине резервоарског простора од 1000 м³:

- (1) за складиштење уља за ложење ЕКСТРА ЛАКО ЕВРО ЕЛ: два једноделна резервоара минималне појединачне запремине сваког резервоара 500 м³, који испуњавају одговарајуће техничке прописе,

(2) за складиштење осталих врста лож уља: један или више резервоара минималне укупне запремине од 500 m³, који испуњавају одговарајуће техничке прописе,

3) минималне укупне запремине резервоарског простора од 3000m³:

(1) за складиштење течног нафтног гаса један или више резервоара минималне укупне запремине од 1000 m³ који су изграђени у складу са одговарајућим техничким прописима и на којима је видно означено да се складишти течни нафтни гас који испуњава захтеве стандарда SRPS B.H2.134 или SRPS EN 589.

-Правилник о условима у погледу стручног кадра и начину издавања и одузимања лиценци за обављање енергетских делатности („Службени гласник РС“ бр.117/05, 40/06, 44/06 и 44/10) прописао је услове за обављање енергетских делатности производње течног нафтног гаса и трговине течним нафтним гасом. Овим прописом утврђена је обавеза енергетског субјекта да достави доказ да располаже са резервоарским простором за течни нафтни гас квалитета у складу са стандардима СРПС Б.Х2.130, СРПС Б.Х2.132, СРПС Б.Х2.134 и СРПС ЕН 589, **минималне укупне запремине од 3000 m³** у власништву или у закупу за период трајања лиценце.

Чак и ако се занемари чињеница да су горе наведене одредбе нејасне, и у извесном смислу контрадикторне, Комисија је покушала да на примеру ТНГ-а утврди колико привредних субјеката испуњава услове у погледу минималне запремине резервоара који су прописани Правилником о условима у погледу стручног кадра и начину издавања и одузимања лиценци за обављање енергетских делатности који је у примени од 1.12.2010. године. У адекватност тако утврђеног минималног износа није се улазило, али према информацијама претходно добијеним од учесника на тржишту, тај износ вишеструко надмашује њихове реалне потребе и могућност транспорта деривата до крајњег одредишта.

Увидом у преглед лиценцираних капацитета Агенције за енергетику, констатовано је да од привредних субјеката лиценцираних за обављање енергетске делатности трговине течним нафтним гасом, само Х испуњавају услове у погледу минималне укупне запремине од 3000 м3. ХХ

Поред података о лиценцираним складишним капацитетима које је доставила Агенција за енергетику, Комисија је у поступку секторске анализе прикупила податке о складишним капацитетима и од учесника на тржишту који су били обухваћени анализом. Од 11 учесника на тржишту обухваћених секторском анализом, само Еуро Петрол и Нафта ад нису доставили податке о складишним капацитетима. Највећи број учесника на тржишту поседује капацитете за складиштење моторног бензина и дизел горива, свега три учесника на тржишту поседују капацитете за ТНГ, док само НИС поседује капацитете за складиштење осталих врста нафтних деривата и сирове нафте.

Табела 19. *Преглед складишних капацитета, у м3*

(подаци из Табеле 19. представљају заштићене податке)

Извор: Калкулације на бази података учесника на тржишту

На овај начин прикупљени подаци показали су да велики број учесника на тржишту који обављају делатност трговине нафтним дериватима без претходног ускладиштења (у транзиту) и који немају лиценциране капацитете за обављање трговине на велико на резервоарима, узимају капацитете у закуп и користе их за сопствене потребе, јер би у супротном морали и сами да поседују лиценцу. Примера ради, X је навео да располаже капацитетима у укупном износу од [...] м3, од чега су [...] м3 капацитети X, и по [...] м3 капацитети X и X. Слична ситуација је и са X, који је навео да поседује капацитете у укупном износу од [...] м3, од којих су [...]м3 капацитети X, а [...]м3 капацитети X. Ово је и основни разлог због кога се код појединих учесника на тржишту не подударају у потпуности подаци које је доставила Агенција за енергетику и подаци које су доставили сами учесници на тржишту.

4. Тржиште трговине на велико дериватима нафте у 2011. год.

Све нафтне компаније којима се Комисија обратила у поступку секторске анализе обављају делатност трговине на велико нафтним дериватима, а само њих три (Еволуција 2004, Петробарт и Нафта ад) не обављају истовремено и делатност трговине на мало дериватима нафте.

Када је у питању велепродаја деривата нафте, од учесника на тржишту је затражено да доставе податке о структури извора снабдевања (5 највећих добављача), складишним капацитетима, набављеним количинама и ценама, трошковима пословања у велепродаји, највећим купцима (првих 5), промету на велико по количини и вредности и велепродајној (ВП) цени.

4.1. Структура извора снабдевања (по добављачима)

Подаци које је Комисија прикупила недвосмислено показују да је НИС један од најзначајнијих извора снабдевања учесника на тржишту трговине на велико дериватима нафте. У структури набавке по добављачима једино се код Х и Х у 5 највећих добављача не појављује НИС, док су три учесника на тржишту навела да је НИС уједно и највећи добављач. Међу првих 5 добављача код већег броја учесника на тржишту појављују се такође и Лукоил, Интермол и Петробарт.

Са друге стране, Интермол и Лукоил се готово у потпуности снабдевају из матичних компанија. Еко Serbia је једини учесник на тржишту који је изјавио да не одваја велепродају и малопродају кад је у питању структура набавке.

Структура највећих добављача привредног друштва MB-GAS OIL нешто је другачија и опредељена чињеницом да се овај учесник на тржишту првенствено бави трговином на велико и мало течним нафтним гасом. Стога се међу првих 5 добављача овог учесника на тржишту појављују компаније попут Х, Х, Х и др.

Удео првих 5 добављача у укупној набавци нафтних деривата на велико креће се између 90-100%, осим код Х, где тај удео износи 60%.

4.2. Структура набавке (по дериватима)

Прикупљени подаци о структури набавке имали су за циљ да покажу у којој мери се нафтне компаније активне на тржишту Србије снабдевају из домаћих извора, а у којој мери из увоза. Из прикупљених података се могло закључити да је структура набавке првобитно опредељена расположивошћу појединих извора снабдевања, односно могућношћу увоза појединих типова нафтних деривата, а затим и њиховом ценом.

Нафтни деривати као што су **Д2** и **премијум БМБ95** могли су се до септембра 2011. године набавити искључиво на домаћем тржишту, што је евидентно и из достављених

података о извору снабдевања овим двама врстама нафтних деривата. Сви учесници на тржишту су, без изузетка, набавку ова два деривата приказали као домаћу набавку.

Са друге стране, увоз нафтних деривата као што су **ТНГ, евро дизел и евро БМБ95 премијум** је слободан, те је остављена могућност сопственог опредељења учесника на тржишту за снабдевање из домаћих или страних извора. Овде је управо и био циљ да се види да ли се код деривата чији је увоз слободан учесници на тржишту, руковођени ценом и квалитетом, радије опредељују за домаћу набавку или за увоз.

Учесници на тржишту трговине на велико **евро дизелом** се углавном снабдевају из увоза. Код 7 од 11 учесника на тржишту, у структури набавке евро дизела преко 75% чини увоз, док се 2 учесника на тржишту снабдевају евро дизелом искључиво из увоза. У структури набавке НИС из екстерних извора увоз учествује са [40-50]%, док се Х, Х и Х снабдевају овим дериватом искључиво из домаћих извора.

Безоловним моторним бензином **евро премијум БМБ 95**, три учесника на тржишту снабдевају се искључиво из увоза, док се остали учесници на тржишту снабдевају искључиво из домаћих извора. Ако се, међутим, набавци овог деривата дода још један дериват европског квалитета – безоловни бензин **евро БМБ 98**, чију је набавку посебно исказао само Еко Serbia, произлази да и код овог учесника на тржишту преко 90% укупне набавке безоловног бензина евро квалитета потиче из увоза.

У структури набавке **ТНГ-а**, и поред чињенице да је овај дериват одувек био на режиму слободног увоза, преовлађује набавка из домаћих извора. Свега 3 учесника на тржишту снабдевају се ТНГ-ом преко 80% из увоза, док се 5 учесника на тржишту ТНГ-ом снабдева искључиво из домаћих извора.

У структури укупне набавке може се закључити да код 6 од 11 учесника на тржишту увоз чини преко 70%, а само је један учесник на тржишту у потпуности сконцентрисан на набавку из увоза. Код преостала 4 учесника на тржишту преовлађује набавка из домаћих извора, а само један учесник на тржишту врши набавку искључиво из домаћих извора.

Табела 20. Структура набавке у велепродаји, у %, 2011. година

	ЕВРО ДИЗЕЛ		БМБ95 ЕВРО ПРЕМИЈУМ		ТНГ		УКУПНА НАБАВКА	
	увоз	домаће	увоз	домаће	увоз	домаће	увоз	домаће
НИС а.д.	x	x	x	x	x	x	x	x
ИНТЕРМОЛ	x	x	x	x	x	x	x	x
ЕКО SERBIA	x	x	x	x	x	x	x	x
OMV	x	x	x	x	x	x	x	x
ЛУКОИЛ	x	x	x	x	x	x	x	x
ЕУРО ПЕТРОЛ	x	x	x	x	x	x	x	x
КНЕЗ ПЕТРОЛ	x	x	x	x	x	x	x	x
ПЕТРОБАРТ	x	x	x	x	x	x	x	x
NAFTA AD	x	x	x	x	x	x	x	x
EVOLUCIJA 2004	x	x	x	x	x	x	x	x
MB-GAS OIL	x	x	x	x	x	x	x	x

(подаци из Табеле 20. представљају заштићене податке)

Извор: Калкулације на бази података учесника на тржишту

Структура набавке јединог домаћег произвођача нафтних деривата (НИС) специфична је у томе што је у структури набавке из домаћих извора посебно исказана набавка из екстерних извора, а посебно набавка из интерних извора⁹. XX Ако се узме у обзир целокупна структура набавке, [...] % чини увоз, [...] % интерна набавка, а свега [...] % укупне набавке чини екстерна набавка на домаћем тржишту.

У укупном износу набавке у veleпродаји далеко предњачи НИС, чија набавка вишеструко премашује набавку првог следећег конкурента. Уколико се заједно посматра набавка свих 11 учесника на тржишту, може се закључити да се домаће тржиште veleпродаје нафтних деривата око 70% снабдева из домаћих извора, а око 30% из увоза.

4.3. Структура трошкова пословања

Од учесника на тржишту је по први пут затражено да посебно искажу трошкове пословања у veleпродаји, а посебно трошкове пословања у малопродаји, по категоријама трошкова, као што су набавна вредност продате робе, трошкови логистике, трошкови амортизације, зараде, режијски трошкови и сл.

Од укупно 11 анкетираних учесника на тржишту који обављају делатност трговине на велико дериватима нафте, 3 нису поступила у потпуности по налогу Комисије. Кнез Петрол је збирно исказао трошкове veleпродаје и малопродаје, уз напомену да трошкове малопродаје не води одвојено, док Еуро Петрол и Еко Serbia нису приказали структуру трошкова у veleпродаји, већ су само исказали набавну вредност продате робе.

Набавна вредност продате робе чини преко 95% укупних трошкова veleпродаје, код свих учесника на тржишту који су посебно исказали трошкове veleпродаје, док преосталих до 5% чине оперативни трошкови. Изузетак је MB-GAS OIL, код кога набавна вредност продате робе чини око [...] % трошкова veleпродаје¹⁰.

У структури оперативних трошкова, код већине учесника на тржишту најзначајнију ставку чине трошкови логистике, чији се удео креће и до око 65%. Удео трошкова зарада у оперативним трошковима креће се од око 5% код X до око 30% код X. Удео трошкова амортизације креће се између 1% и 5%, осим код X где износи око 15%. Трошкови такси и накнада учествују са чак око 45% у оперативним трошковима X, док је код других учесника на тржишту удео ових трошкова занемарљив. Значајну ставку у оперативним

---

⁹ Укупне набављене количине представљају збир набавке 5 врста деривата, док набавка осталих деривата нафте, с обзиром на чињеницу да је била исказана у килограмима, није обухваћена. Код других учесника на тржишту који су целокупну набавку исказали у литрима узета је у обзир целокупна набавка а не само набавка посматраних 5 деривата, иако набавка осталих врста деривата учествује са до 10% код свих учесника на тржишту осим код X, где чини око 55% укупне набавке.

¹⁰ MB-GAS OIL је набавну вредност продате робе исказао делимично и кроз трошкове материјала, уз образложење да све увезене количине ТНГ-а представљају репроматеријал, па се кроз производни процес утрошак материјала за производњу приказује у трошковима материјала а не у набавној вредности продате робе. Како овај однос у трошковима материјала није детаљно приказан, узето да је да су целокупни трошкови материјала заправо набавна вредност продате робе.

трошковима чине и остали трошкови, чији удео износи од око 5% (X) до чак око 80% (X). Иако је од учесника на тржишту експлицитно затражено да појасне ову категорију трошкова, тј. да се прецизно наведу који трошкови чине „остале трошкове“, то није учинио ни један учесник на тржишту.

Код учесника на тржишту који се истовремено баве и трговином на велико и трговином на мало, удео трошкова veleпродаје у укупним трошковима пословања (оперативни трошкови veleпродаје + оперативни трошкови малопродаје, без набавне вредности продате робе) креће се између 10-25%. Изузетак је X код кога је удео трошкова veleпродаје виши и износи око 35%.

4.4. Структура купаца

Структуру пет највећих купаца по продатим количинама исказаним у литрима доставили су сви учесници на тржишту осим НИС, који је продате количине исказао у кг, уз напомену да прерачунавање у литре није могуће, због непознавања специфичне тежине појединих нафтних деривата.

Удео првих 5 купаца у укупној veleпродаји, како количински тако и вредносно исказано, значајно се разликује од једног до другог учесника на тржишту и креће се од свега око 10% код X и X, до чак око 80% код X. Поред X, нешто већа концентрација купаца приметна је код учесника на тржишту као што су X (око 70%), X (око 55%) и X (око 70%). Ови учесници на тржишту су уједно и снабдевачи једни другима. Примера ради, међу 5 највећих купаца X налазе се X и X, а X се истовремено налази и међу првих 5 купаца X. Истовремено се међу првих 5 купаца НИС налазе X, X, X и X. X и X се такође налазе на листи првих 5 купаца код неколико анкетираних учесника на тржишту. Интересантно је да се и привредно друштво Naftachem, које није обухваћено секторском анализом, појављује на листи првих 5 купаца код X, X и X. Увидом у веб сајт овог привредног друштва констатовано је да се бави увозом, складиштењем, транспортом и veleпродајом евро дизела, а од јануара 2011. године и безоловног моторног бензина евро премијум БМБ 95.

4.5. Структура промета

Структура промета на велико исказана је кроз класификацију промета на 5 врста деривата: Д2, евро дизел, премијум БМБ95, евро премијум БМБ95 и ТНГ и категорију „остало“, која обухвата промет свих осталих врста деривата.

Евро дизел има доминантан удео у укупном промету на велико код 8 од 11 посматраних учесника на тржишту. Изузетак су X, X и X код којих удео евро дизела у промету на велико не прелази 20%.

Удео евро дизела у промету на велико изузетно је висок код X, X, X и X и код ових учесника на тржишту креће се између око 80-95%, док код X, X, X и X тај удео износи између 40-65%.

Премијум БМБ95 и Д2 имају високо и готово једнако учешће у промету на велико НИС и ова два деривата заједно чине готово две трећине укупног промета на велико овог учесника на тржишту. Удео Д2 у промету на велико значајан је и код Х, Х и Х код којих се креће око 20%, док је удео БМБ95 значајан још само код Х (око 20%), Х (око 15%) и Х (око 15%), а код осталих учесника на тржишту појединачно не прелази 8%. Интермол је једина нафтна компанија која није приказала промет на велико овим дериватима, док је њихов удео у промету на велико код Х, Х и Х занемарљив.

Удео евро премијум БМБ95 у промету на велико је занемарљив и не прелази 1% код свих учесника на тржишту изузев Х, код кога износи око 15%.

Удео ТНГ-а у промету на велико код већине учесника на тржишту је занемарљив и креће се од 1-3%. Удео овог деривата у промету на велико значајан је код Х и Х (око 20%), а апсолутно је доминантан код МВ-GAS OIL код кога преко 90% укупног промета на велико чини ТНГ.

Заједно посматрано, ових 5 врста деривата чини преко 90% укупног промета на велико код 7 од 11 учесника на тржишту¹¹, док је тај удео далеко мањи код Нафта ад и ОМВ.

Табела 21. Структура промета на велико, у %, 2011. година

Учесник на тржишту	Д2	евродизел	БМБ 95	БМБ 95 ЕВРОПРЕМИЈУМ	ТНГ	УКУПНО ПРВИХ 5 ДЕРИВАТА
НИС а.д.	x	x	x	x	x	[90-100]
ЛУКОИЛ	x	x	x	x	x	[90-100]
ОМВ	x	x	x	x	x	[60-70]
ЕКО SERBIA	x	x	x	x	x	[90-100]
ИНТЕРМОЛ	x	x	x	x	x	[90-100]
КНЕЗ ПЕТРОЛ	x	x	x	x	x	[90-100]
ЕУРО ПЕТРОЛ	x	x	x	x	x	[80-90]
ПЕТРОБАРТ	x	x	x	x	x	[80-90]
НАФТА АД	x	x	x	x	x	[40-50]
EVOLUCIJA 2004	x	x	x	x	x	[90-100]
МВ-GAS OIL	x	x	x	x	x	[90-100]

(подаци из Табеле 21. представљају заштићене податке)

Извор: Калкулације на бази података учесника на тржишту

НИС појединачно остварује највећи промет на велико код свих врста нафтних деривата, при чему је доминација НИС најизраженија код две врсте нафтних деривата – премијум БМБ95 и Д2, који су се до септембра 2011. године и могли набавити искључиво од НИС, односно нису се могли увозити. Поред НИС, у промету на велико овим дериватима истичу се и Кнез Петрол, Петробарт и Нафта ад.

¹¹ НИС је поред наведених 5 деривата у структури промета на велико приказао и промет у категорији „остало“ која укључује, између осталог, битумен, петрохемијске производе, продају авио горива и рафината, али је исти исказао у килограмима, због немогућности прерачунавања у литре, тако да је он због неупоредивости изостављен из анализе.

Дијаграм 8. Трговина на велико моторним бензином БМБ95, (I), 2011. година

(подаци из Дијаграма 8. представљају заштићене податке)

У велепродаји безоловног моторног бензина евро премијум БМБ95, поред НИС, истичу се још два учесника на тржишту – Интермол и Лукоил, следе Еко Serbia и Нафта ад, док остали учесници на тржишту остварују далеко мањи промет овог деривата.

Дијаграм 9. Трговина на велико евро премијум БМБ95, (I), 2011. година

(подаци из Дијаграма 9. представљају заштићене податке)

У трговини на велико евро дизелом, који је на режиму слободног увоза од 2005. године, концентрација промета је мање изражена. НИС, Лукоил и Кнез Петрол предњаче у трговини на велико евро дизелом, а следе их Петробарт, Еволуција 2004 и Еко Serbia.

Дијаграм 10. Трговина на велико евро дизелом, (I), 2011. година

(подаци из Дијаграма 10. представљају заштићене податке)

И поред чињенице да је ТНГ једини дериват чији је увоз одувек био слободан, концентрација промета на велико најочигледнија је управо код ТНГ-а. У велепродаји ТНГ-а предњачи НИС, следе га Кнез Петрол и МВ-GAS OIL, док је промет других учесника на тржишту далеко мањег обима.

Дијаграм 11. Трговина на велико ТНГ-ом, (I), 2011. година

(подаци из Дијаграма 11. представљају заштићене податке)

Збирно посматрано, највећи трговци на велико посматраних 5 врста нафтних деривата били су НИС, Кнез Петрол, Лукоил и Петробарт. Посматраних 11 учесника на тржишту највише је трговало евро дизелом (око 35% укупног промета на велико ових 5 врста нафтних деривата), следе Д2 (око 25%), премијум БМБ95 (око 20%) и ТНГ (око 15%), док је промет евро премијум БМБ95 чинио испод 1% промета на велико.

Према достављеним подацима НИС о сопственој процени тржишног учешћа на тржишту трговине на велико нафтним дериватима, учешће НИС у промету на велико нафтних деривата, збирно исказано, износи око [...]%. Учешће НИС у промету на велико моторних бензина износи [...]%, течног нафтног гаса [...]%, дизел горива Д-2 [...]% и дизел горива евро дизел [...]%.

4.6. Приходи од трговине на велико дериватима нафте

Структура прихода у трговини на велико исказана је кроз класификацију укупног прихода од продаје деривата на 5 врста деривата: Д2, евро дизел, премијум БМБ95, евро премијум БМБ95 и ТНГ и категорију „остало“, која обухвата приход од продаје свих осталих врста деривата.

Приходи од евро дизела имају доминантан удео у укупним приходима од продаје на велико готово код свих посматраних учесника на тржишту. Изузетак је Х, код кога приходи од евро дизела учествују са свега 5% у укупним приходима велепродаје, као и Х и Х, код којих евро дизел чини око 25%, односно око 15% прихода од продаје деривата.

Удео прихода од евро дизела изузетно је висок код Х, Х, Х и Х и износи око 85-95%, док код Х, Х, Х и Х тај удео износи око 40-70%.

Премијум БМБ95 и Д2 имају високо и готово једнако учешће у приходима од продаје на велико код НИС (око 35%). Код осталих учесника на тржишту, удео ова два деривата у приходима од продаје на велико значајно је мањи и појединачно не прелази 25%. Удео Д2 и премијум БМБ95 у приходу од продаје на велико потпуно је занемарљив код Х, Х и Х код којих не прелази 5%.

Удео евро премијум БМБ95 у укупном приходу је занемарљив и не прелази 1% код свих учесника на тржишту осим код Х, где износи око 15%.

Удео прихода од ТНГ-а у укупним приходима од продаје на велико код највећег броја учесника на тржишту не прелази 5%. Изузетак су Х и Х, код којих је тај удео нешто већи и износи око 10%, односно око 15%. МВ-GAS OIL је једини учесник на тржишту код кога приходи од продаје ТНГ-а апсолутно доминирају и чине чак око 90% укупних велепродајних прихода.

Табела 22. Структура прихода у велепродаји, у %, 2011. година

Учесник на тржишту	УКУПНО ПРВИХ 5 ДЕРИВАТА					УКУПНО ПРВИХ 5 ДЕРИВАТА
	Д2	евродизел	БМБ 95	БМБ 95 ЕВРОПРЕМИЈУМ	ТНГ	
НИС а.д.	x	x	x	x	x	[90-100]
ЛУКОИЛ	x	x	x	x	x	[90-100]
ОМV	x	x	x	x	x	[80-90]
ЕКО SERBIA	x	x	x	x	x	[90-100]
ИНТЕРМОЛ	x	x	x	x	x	[90-100]
КНЕЗ ПЕТРОЛ	x	x	x	x	x	[90-100]
ЕУРО ПЕТРОЛ	x	x	x	x	x	[90-100]
ПЕТРОБАРТ	x	x	x	x	x	[90-100]
НАФТА АД	x	x	x	x	x	[60-70]
EVOLUCIJA 2004	x	x	x	x	x	[90-100]
МВ-GAS OIL	x	x	x	x	x	[90-100]

(подаци из Табеле 22. представљају заштићене податке)

Извор: Калкулације на бази података учесника на тржишту

5. Тржиште трговине на мало дериватима нафте у 2011. години

Трговина на мало нафтним дериватима подразумева трговину реализовану на станицама за снабдевање горивом моторних возила. Делатност трговине на мало нафтним дериватима у Србији обављају привредна друштва у власништву домаћих и иностраних компанија, чије су филијале регистроване у Србији.

Према подацима Агенције за енергетику, на дан 31.12.2011. године за делатност трговине на мало нафтним дериватима у Србији је било регистровано укупно 373 привредних субјеката. У току 2011. године издато је укупно 29 лиценци за трговину на мало на станицама за снабдевање горивом моторних возила, при чему је у истом периоду укинута или трајно одузето 35 лиценци.

Поред НИС-а и малопродајних ланаца великих светских и регионалних нафтних компанија које имају значајно присуство на тржишту трговине на мало нафтним дериватима (Лукоил, Интермол, OMV, Еко Serbia, AVIA), у последњих неколико година приметан је тренд ширења малопродајне мреже неколико домаћих компанија које се баве увозом и трговином на велико и мало нафтним дериватима као што су Кнез Петрол, MB-GAS OIL и Еуро Петрол.

Привредни субјекти који се у Србији баве прометом нафтних деривата остварују пословну сарадњу кроз струковна удружења, као што су Групација за промет нафте и нафтних деривата Привредне коморе Србије, Удружење нафтних компанија Србије (УНКС), Удружење власника приватних бензинских станица и сл.

5.1. Број бензинских станица и структура по локацији

У трговини на мало нафтним дериватима од 11 привредних друштава која су доставила тражене податке активно је укупно 8 и то:

- НИС
- Лукоил
- Интермол
- OMV
- Еко Serbia
- Кнез Петрол
- Еуро Петрол
- MB-GAS OIL

Посматраних 8 учесника на тржишту трговине на мало дериватима нафте имало је укупно 824 бензинских станица у 2011. години.

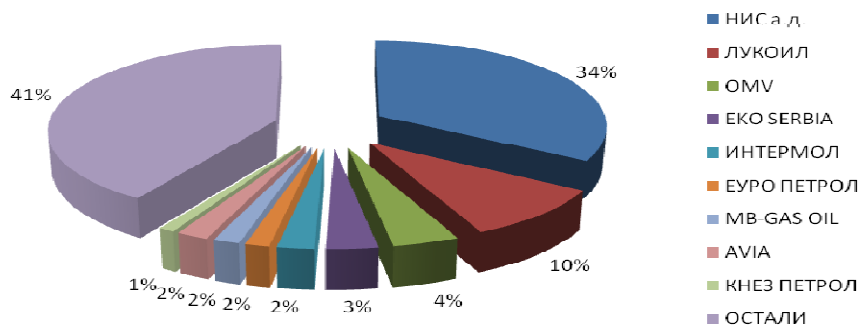
Табела 23. Број активних бензинских станица, према локацији и укупно, 2011. година¹²

Број активних бензинских станица	аутопут	град	маг. пут	село	УКУПНО
НИС а.д.	30	279	59	115	483
ЛУКОИЛ	12	70	14	43	139
ОМV/објекти у франшизи	11	40	9		60
ЕКО SERBIA	7	29	11		47
ИНТЕРМОЛ	9	19	5		33
МВ-GAS OIL		23			23
ЕУРО ПЕТРОЛ	1	11	1	9	22
КНЕЗ ПЕТРОЛ	n/a	n/a	n/a	n/a	17

Извор: Калкулације на бази података учесника на тржишту

С обзиром на то да је од учесника на тржишту тражено да прикажу број бензинских станица и њихову структуру према локацији, Комисија је одлучила да тако достављене податке узме за релевантне. Ако се претпостави да у Србији има око 1400 активних бензинских станица, што је претпоставка од које се пошло и у претходној секторској анализи, оквирни удео највећих малопродајних ланаца у структури власништва укупног броја бензинских станица приказан је на следећем дијаграму.

Дијаграм 12. Структура власништва бензинских станица

Извор: Подаци учесника на тржишту. Податак о броју бензинских станица са брендом AVIA преузет је са сајта www.avia.rs

У сегменту трговине на мало нафтним дериватима, учесник на тржишту са убедљиво највећим бројем бензинских станица је НИС, са 483 активне бензинске станице у 2011. години, што чини око 34% њиховог укупног броја. Лукоил, са 139 активних бензинских станица заузима око 10% тржишта, следе ОМV са 4% и Еко Serbia са 3%, док преостали учесници на тржишту појединачно не прелазе 2% од укупног броја бензинских станица.

¹² Подаци о броју бензинских станица које су доставили учесници на тржишту односе се на 2011. годину као целину, а не на пресек на одређен дан, те је могуће да је у одређеним периодима у току године стваран број бензинских станица одступао од наведеног броја.

У 2011. години, НИС је имао 279 бензинских станица у граду, 30 на аутопуту, 59 на магистралном путу и 115 на селу. У односу на децембар 2010. године, НИС је имао укупно 8 бензинских станица више, што представља повећање за 2%. Посматрано по локацији, већи број бензинских станица исказан је у граду (4), магистралном путу (1) и селу (2), док је број бензинских станица на аутопуту остао непромењен.

Од укупно 139 бензинских станица у 2011. години, Лукоил је имао 70 бензинских станица у граду, 12 на аутопуту, 14 на магистралном путу и 43 у селу. У односу на децембар 2010. године, Лукоил је имао укупно 5 бензинских станица више, што представља повећање за 4%. Посматрано по локацији, број бензинских станица повећан је само у граду, док је на аутопуту, магистралном путу и селу остао непромењен.

OMV је у 2011. години имао укупно 60 бензинских станица, што је за 3% више него у 2010. години. Од тога је 40 бензинских станица у граду, 11 на аутопуту и 9 на магистралном путу. У односу на 2010. годину, број бензинских станица повећан је само у граду (2 нове бензинске станице), док је на аутопуту и магистралном путу остао непромењен.

Еко Serbia у 2011. години није инвестирао у малопродајну мрежу, тако да је број бензинских станица остао непромењен у односу на децембар 2010. године. Са укупно 47 бензинских станица, од којих 29 у граду, 7 на аутопуту и 11 на магистралном путу, Еко Serbia је четврти по величини ланац бензинских станица у Србији.

Интермол такође у 2011. години није инвестирао у малопродајну мрежу. Са укупно 33 бензинске станице, од којих 19 у граду, 9 на аутопуту и 5 на магистралном путу, Интермол је пети по величини ланац бензинских станица у Србији.

Збирно посматрано, ових пет учесника на тржишту имало је у 2011. години 437 бензинских станица у граду, 69 на аутопуту, 98 на магистралном путу и 158 у селу (само НИС и Лукоил). У односу на децембар 2010. године, исказани број бензинских станица био је значајније већи само у граду, што је превасходно последица прегруписавања бензинских станица НИС, односно „брисања“ категорије приградских бензинских станица и њихова прерасподела на градске и магистралне.

MB-GAS OIL је у 2011. години имао 23 активне бензинске станице, све у граду.

Еуро Петрол је у 2011. години имао 22 активне бензинске станице, од којих 11 у граду, 9 у селу и по једну на аутопуту и магистралном путу. У односу на август 2011. године (податак преузет са веб сајта), овај учесник на тржишту имао је 8 нових бензинских станица.

Кнез Петрол је у 2011. години имао укупно 17 бензинских станица, што је за 5 више него у августу 2011. године (податак преузет са веб сајта). Структура бензинских станица према локацији није приказана, уз објашњење да такву категоризацију бензинских станица не воде.

Број бензинских станица (без локације, капацитета и томе слично) и процена тржишног учешћа по том критеријуму, ипак не одсликава стварну слику тржишне снаге појединих учесника на тржишту, већ по мишљењу Комисије, реалну слику дају подаци о оствареном промету нафтних деривата и тржишно учешће одређено по том критеријуму.

Претпоставка је да би удео НИС у укупном промету деривата (и приходима од продаје) могао бити нешто нижи него што то показује број бензинских станица, с обзиром на већу ефикасност појединих конкурентских нафтних компанија, посматрану кроз величину и локацију продајних објеката и асортиман пратећих услуга и мерену показатељима о просечном промету по бензинској станици. Према подацима којима је располагала Комисија, просечан промет по бензинској станици, код учесника на тржишту попут OMV, Интермол и Еко Serbia, је и двоструко већи од просечног промета на НИС бензинским станицама.

Поузданим подацима о укупном промету деривата и укупним приходима од продаје деривата на тржишту Републике Србије нисмо располагали, те прецизан удео НИС и других учесника на тржишту у промету на мало нафтних деривата није било могуће одредити. Према проценама НИС о сопственом тржишном учешћу на тржишту трговине на мало нафтним дериватима у 2011. години, НИС је у промету на мало моторних бензина учествовао са [..]%, дизел горива са [..]%, а ТНГ-а са [..]%. У промету премијум БМБ95 НИС је учествовао са [..]%, а у промету евро премијум БМБ95 са [..]%, док је у промету Д2 учествовао са [..]%, а у промету евро дизела [..]%. У укупном промету на мало нафтних деривата у 2011. години НИС је учествовао са [..]%.

5.2. Укупан и просечан број запослених радника

У 2011. години три учесника на тржишту смањила су како укупан тако и просечан број запослених у малопродаји нафтних деривата у односу на децембар 2010. године и то Лукоил за 30%, Интермол за 10% и Еко Serbia за 6%. Једино је код НИС дошло до повећања и укупног и просечног броја запослених за 40%. Смањење просечног броја запослених (број запослених по малопродајном објекту) пропорционално смањењу укупног броја запослених директна је последица смањења укупног броја запослених радника, и обрнуто, с обзиром на чињеницу да се број бензинских станица у односу на претходну годину није значајније мењао ни код једног од посматраних учесника на тржишту.

Највећи број запослених по бензинској станици у 2011. години имао је OMV (18.3), следе Интермол (13.8), Еко Serbia (12.8), MB-GAS OIL (11.3) и Еуро Петрол (10.2), а на самом зачељу листе налазе се НИС (5.6) и Лукоил (3.3).

Табела 24. Укупан и просечан број запослених и индекс раста, 2010-2011

	Број запослених, укупно			Број запослених по бензинској станици		
	2010 (децембар)	2011	2011 (2010=100)	2010 (децембар)	2011	2011 (2010=100)
НИС а.д.	1,922	2,702	140.6	4.0	5.6	140.0
ЛУКОИЛ	630	459	72.9	4.7	3.3	70.2
ОМВ	n/a	1,096	n/a	n/a	18.3	n/a
ЕКО SERBIA	639	602	94.2	13.6	12.8	94.1
ИНТЕРМОЛ	505	454	89.9	15.3	13.8	90.2
МВ-GAS OIL	n/a	260	n/a	n/a	11.3	n/a
ЕУРО ПЕТРОЛ	n/a	224	n/a	n/a	10.2	n/a

Извор: Калкулације на бази података учесника на тржишту

Разлика у броју запослених по бензинској станици може се приписати величини објекта и садржају бензинске станице, као и њеној локацији и радном времену. Већи број бензинских станица на аутопуту и магистралном путу које раде 24 часа дневно, веће и боље опремљене бензинске станице са развијеном мрежом пратећих делатности захтевају рад у више смена и самим тим и већи број запослених, што је случај код ланаца као што су Интермол и ОМВ. Бензинске станице на аутопуту током ударних летњих месеци најчешће ангажују и сезонске раднике, што такође повећава просечан број запослених. Са друге стране, већи број мањих објеката са ограниченим пратећим садржајем или без пратећег садржаја који се налазе у граду и/или селу и имају ограничено радно време и мање смена, захтева знатно мањи број запослених радника.

Иако је од учесника на тржишту тражено да посебно искажу број запослених на пумпи (точило) и број запослених на пратећим делатностима, нису сви поступили по захтеву. Лукоил и Интермол нису доставили одвојене податке за две категорије запослених, док је ОМВ први пут доставио само податак о укупном броју запослених.

Према подацима који су достављени, може се закључити да се удео запослених на пратећим делатностима у укупном броју запослених значајно разликује како у зависности од учесника на тржишту, тако и код истог учесника на тржишту у зависности од локације бензинске станице. Највећи број запослених на пратећим делатностима у односу на укупан број запослених присутан је код Х (око 50%), код Х тај удео износи око 35%, код Х око 10%, а код Х свега око 2%. Посматрано по локацији бензинске станице, највећи број запослених на пратећим делатностима у односу на укупан број запослених присутан је на аутопуту, где је и удео прихода од пратећих делатности у укупним приходима највећи.

5.3. Структура извора снабдевања (по добављачима)

У структури 5 највећих добављача у малопродаји сви учесници на тржишту су приказали исте добављаче као и у veleпродаји. Изузетак је Интермол, који је у veleпродаји приказао само набавку из матичног предузећа, док у малопродаји набавка из матичног предузећа чини свега [...] % укупне набавке, а међу првих 5 добављача који заједно чине око 95%

укупне набавке налазе се, поред НИС, три компаније чија је основна делатност производња/увоз и дистрибуција ТНГ-а.

Такође, изузетак је MB-GAS OIL, код кога се у малопродаји појављују други добављачи од којих су највећи X, X и X, а првих 5 добављача учествује са око 40% у укупној набавци.

5.4. Структура набавке (по дериватима)

Од укупно 7 учесника на тржишту који су исказали структуру набавке у малопродаји, само је један претежно оријентисан на увоз, тако што око 65% набавке потиче из увоза, а око 35% из домаћих извора. Код преосталих учесника на тржишту удео набавке из увоза креће се између 5% и 45%, док се један учесник на тржишту у малопродаји у потпуности снабдева из домаћих извора.

Табела 25. Структура набавке у малопродаји, у %, 2011. година

(подаци из Табеле 25. представљају заштићене податке)

Извор: Калкулације на бази података учесника на тржишту

У структури набавке *евро дизела* највећи је удео увозне компоненте и он се креће од око 15% код X до чак 100% код X и X, док се код преосталих учесника на тржишту креће између 45-65% укупне набавке овог деривата.

Учесници на тржишту се *евро премијум БМБ95* снабдевају првенствено из увоза (преко 60%), осим X који овај дериват не увози, као и X који се овим дериватом снабдева претежно из домаћих извора (око 85%). Када се међутим евро премијум БМБ95 дода евро БМБ98, који X искључиво увози, произлази да се безоловним моторним бензином евро квалитета и овај учесник на тржишту претежно снабдева из увоза (око 55%).

Код ТНГ-а ситуација је другачија, и осим X и X, овим дериватом учесници на тржишту се у малопродаји готово у потпуности снабдевају из домаћих извора.

5.5. Структура трошкова пословања

Укупни трошкови малопродаје исказани су као збир набавне вредности продате робе и оперативних трошкова бензинских станица.

Набавна вредност продате робе чини између 65-95% укупних трошкова малопродаје, док преосталих око 5-35% чине оперативни трошкови (зараде, амортизација, логистика, материјал, таксе и сл.).

Оперативни трошкови бензинских станица повећани су у 2011. години у односу на претходну, 2010. годину, код 3 од 5 учесника на тржишту, за које су подаци из 2010.

године били доступни. Оперативни трошкови су повећани код X за око 30%, X за око 65% и X за око 10%, а смањени су код X за око 5% и код X за око 40%.

Просечни трошкови пословања малопродаје (трошкови пословања по бензинској станици) повећани су у 2011. години у односу на претходну годину код X за око 30%, X за око 60% и X за око 10%, а смањени су код X за око 5% и код X за око 45%.

Дијаграм 13. *Просечни трошкови пословања у малопродаји (у 000 РСД), 2010-2011*

(подаци из Дијаграма 13. представљају заштићене податке)

Просечни трошкови пословања су у 2011. години били највећи код X и X, следе X, X и X, а најмањи су код X. Међутим, код упоређивања трошкова бензинских станица у 2010. и 2011. години ипак треба бити опрезан, с обзиром на то да је у 2011. години Комисија први пут захтевала стриктно одвајање и посебно исказивање трошкова veleпродаје и трошкова малопродаје. С тога се и пошло од оправдане претпоставке да су у подацима за претходну, 2010. годину поједини учесници на тржишту исказали и поједине трошкове на нивоу veleпродаје.

У оперативним трошковима бензинских станица у 2011. години код већине учесника на тржишту доминирају *трошкови зарада*, који се крећу и до око 50% оперативних трошкова (X)¹³. OMV је једини учесник на тржишту који није посебно исказао трошкове зарада.

Међу преосталим категоријама трошкова значајно је учешће *трошкова амортизације*, које такође варира између учесника на тржишту и у 2011. години се креће од око 10% (X) до чак око 45% (X)¹⁴.

Највећи број учесника на тржишту *трошкове логистике* (складиштење, транспорт, манипулација) није приказао у структури трошкова малопродаје, већ само у структури трошкова veleпродаје. Код учесника на тржишту који су трошкове логистике у малопродаји исказали посебно, они су у 2011. години износили од око 10% код X до око 20% код X¹⁵.

Трошкови материјала имају значајан удео у оперативним трошковима малопродаје код X, где чине чак око 85% оперативних трошкова. Код других учесника на тржишту удео трошкова материјала је занемарљив.

Удео *режијских трошкова* (електрична енергија, вода, ПТТ) у укупним оперативним трошковима кретао се од око 5% код X и X до око 15% код X.

¹³ укључује и исплате стимулативних отпремнина

¹⁴ Изузетак је X, код кога удео трошкова амортизације износи свега 1%.

¹⁵ Изузетак је X, код кога удео трошкова амортизације износи свега 1%.

Трошкове маркетинга приказала су само четири учесника на тржишту (X, X, X и X) и њихов удео не премашује 5%.

Значајну ставку у оперативним трошковима малопродаје чини и категорија „*остали трошкови*“, чији се удео креће од око 5% код X до око 60% код X. Овако висок удео „осталих трошкова“ у трошковима малопродаје раније је објашњен XX.

Еко Serbia је једини учесник на тржишту који је трошкове пословања поделио на трошкове дирекције и трошкове мреже, а не на трошкове veleпродаје и трошкове малопродаје. Трошкови дирекције чинили су у 2011. години око [...] укупних оперативних трошкова, а трошкови мреже око [...] %.

5.6. Анализа промета у трговини на мало

У анализи промета у трговини на мало посебно је анализиран укупан промет а посебно просечан промет, односно промет по бензинској станици.

5.6.1. Укупан промет

Од 8 учесника на тржишту који обављају како делатност трговине на велико тако и делатност трговине на мало нафтним дериватима, у укупном промету исказаном као збир промета на велико и мало, промет на мало чини преко 50% код њих 5, два учесника на тржишту су претежно орјентисана на veleпродају, док је код једног учесника на тржишту удео промета на велико и мало изједначен. Од учесника на тржишту који су превасходно усмерени на малопродају, малопродаја чини око 75-90% укупног промета, док код X чини око 60%.

Табела 26. Удео МП и ВП у укупном промету, 2011. година

(подаци из Табеле 26. представљају заштићене податке)

Извор: Калкулације на бази података учесника на тржишту

У односу на 2010. годину, **укупан промет у малопродаји** смањен је код свих посматраних учесника на тржишту, осим код X код кога је повећан за око 5%. Укупан промет највише је смањен код X (око 10%), док је код осталих учесник на тржишту пад промета био мање изражен и износио је до 2%.

Убедљиво највећи промет на мало и у 2011. години остварио је НИС, следе Лукоил, ОМV Еко Serbia и Интермол. Преостала три учесника на тржишту, Еуро Петрол, Кнез Петрол и MB-GAS OIL, за које подаци из 2010. године нису били расположиви, остварили су значајно мањи промет у малопродаји од водећих 5 нафтних компанија, али се процењује, с обзиром на убрзано ширење малопродајне мреже ова два учесника на тржишту, да је та разлика у 2010. години била далеко више изражена.

Табела 27. Укупан промет у малопродаји и индекс раста, 2010-2011

Учесник на тржишту	2010	2011	2011 (2010=100)
НИС а.д.	x	x	x
ИНТЕРМОЛ	x	x	x
ЕКО SERBIA	x	x	x
ЛУКОИЛ	x	x	x
OMV	x	x	x
MB-GAS OIL	n/a	x	n/a
ЕУРО ПЕТРОЛ	n/a	x	n/a
КНЕЗ ПЕТРОЛ	n/a	x	n/a

(подаци из Табеле 27. представљају заштићене податке)

Извор: Калкулације на бази података учесника на тржишту

За разлику од укупног промета у малопродаји, **укупан промет посматраних 5 врста деривата нафте** повећан је у односу на 2010. годину код свих учесника на тржишту за око 5-10%, осим код X, код кога је смањен за око 5%. Посматрано по категоријама бензинских станица, укупан промет 5 деривата имао је растући тренд на градским бензинским станицама, док су на аутопуту сви учесници на тржишту осим X забележили пад укупног промета ових 5 деривата, а на магистралном путу сви осим X.

У односу на 2010. годину, укупан промет дизел горива **Д2** смањен је код свих учесника на тржишту за око 15-25%, при чему је највише смањен код X и X, а најмање код X. Посматрано по категоријама бензинских станица, промет Д2 имао је опадајући тренд код свих учесника на тржишту на свим категоријама бензинских станица.

Укупан промет **евро дизела** повећан је код свих учесника на тржишту у распону од око 5-25%, осим код X где је остао на нивоу из претходне године. Посматрано по категоријама бензинских станица, промет евродизела имао је растући тренд на градским бензинским станицама и на магистралном путу, док је на аутопуту 3 од 5 учесника на тржишту забележило пад промета овог деривата за око 5-10%.

Укупан промет безоловног моторног бензина **премијум БМБ95** такође је повећан код свих учесника на тржишту осим X, код кога је смањен за око 5%. Промет премијум БМБ95 најмање је повећан код X (око 5%), а највише код X (око 40%). Посматрано по категоријама бензинских станица, промет премијум БМБ95 имао је растући тренд на градским бензинским станицама и на магистралном путу, док су на аутопуту сви учесници на тржишту забележили пад промета овог деривата за око 5-20%.

Промет безоловног моторног бензина **евро премијум БМБ95** је након либерализације увоза вишеструко повећан код свих учесника на тржишту. Промет евро премијум БМБ95 највише је повећан на градским бензинским станицама и на магистралном путу, а нешто мање на аутопуту.

Укупан промет ТНГ-а повећан је само код Х (око 10%) и Х (око 65%), а код осталих учесника на тржишту смањен је за око 10-20%. Идентична ситуација је и на градским бензинским станицама, на магистралном путу је повећање промета ТНГ остварио само Х, док су на аутопуту сви учесници на тржишту забележили пад промета овог деривата за око 5-25%.

Дијаграм 14. *Укупан промет нафтних деривата (у l), 2011. година*

(подаци из Дијаграма 14. представљају заштићене податке)

У 2011. години највећи промет на мало свим врстама нафтних деривата појединачно и укупно остварио је НИС. Удео оствареног промета на НИС пумпама **у односу на укупно остварен промет посматраних 8 учесника на овом тржишту** креће се од [...] % код ТНГ-а до [...] % код Д2, а у укупном промету ових 5 врста деривата износи [40-50] %.

Дијаграм 15. *Удео у промету нафтних деривата (у %), 2011. година*

(подаци из Дијаграма 15. представљају заштићене податке)

ОМВ и Лукоил деле друго место по величини оствареног укупног промета ових 5 врста деривата у 2011. години, са [10-20] % удела у промету посматраних 8 учесника на тржишту.

Х је други по величини трговац на мало евро дизелом (око 20%) и евро премијум БМБ95 (око 25%) док у промету осталих врста деривата појединачно заузима треће место. Х је други по величини трговац на мало Д2 (око 20%), премијум БМБ95 (око 15%) и ТНГ (око 15%), док у промету осталих врста деривата појединачно заузима треће место.

Око [...] % укупног промета посматраних 8 учесника на тржишту остварио је Еко Serbia и он је четврти учесник на тржишту по величини оствареног укупног промета на мало и промета на мало сваке од 5 посматраних врста деривата. Следи Интермол са [...] % укупног промета, Еуро Петрол, МВ-GAS OIL и Кнез Петрол са [0-5] %.

Табела 28. *Удео учесника на тржишту у промету 5 деривата, 2011. година*

(подаци из Табеле 28. представљају заштићене податке)

Извор: Калкулације на бази података учесника на тржишту

У 2011. години евидентна је даља промена структуре промета код свих учесника на тржишту, као директна последица промене у структури потрошње и преорјентације са нафтних деривата са већим садржајем олова на чистија горива и горива европског квалитета. Премијум БМБ95 је готово у потпуности заменио МБ95, потрошња дизел горива Д2 значајно је смањена у корист евро дизела, а повећана је и потрошња безоловних бензина европског стандарда квалитета евро премијум БМБ95 и евро БМБ98.

Посматрано према уделу у укупно оствареном промету у 2011. години, код пет од осам учесника на тржишту доминира евро дизел и његов удео се креће од око 25% код Х до око 45% код Х. Д2 и даље даје значајан допринос укупном промету код Х (око 25%) и Х (око 20%), док се код осталих учесника на тржишту удео Д2 кретао између око 5-15%. Удео БМБ95 у укупном промету кретао се око 10% код Х и Х до око 30% код Х, код кога овај дериват има појединачно највеће учешће у укупном промету. Код осталих учесника на тржишту удео овог деривата кретао се око 25%. Удео ТНГ-а је најмањи код Х (око 10%), док се код осталих учесника на тржишту креће између око 20% код Х и Х и око 25-30% код Х, Х и Х. ТНГ је апсолутно доминантан у укупном промету МВ-GAS OIL и његов удео износи преко 50%. Удео безоловног моторног бензина евро премијум БМБ95 у укупном промету не прелази 2% код Х, Х, Х, Х и Х, док се код осталих учесника на тржишту креће око 5%. Удео осталих деривата у укупном промету на мало је занемарљив код већине учесника на тржишту и не прелази око 5%, осим код Кнез Петрол где износи [10-20]%.

Табела 29. Учесће првих 5 деривата у укупном промету, 2011. година

Учесник на тржишту	Д2	ЕВРОДИЗЕЛ	БМБ95	БМБ 95		ТНГ	УКУПНО ПРВИХ 5 ДЕРИВАТА
				ЕВРОПРЕМИЈУМ			
НИС а.д.	x	x	x	x		x	[90-100]
ЛУКОИЛ	x	x	x	x		x	[90-100]
OMV	x	x	x	x		x	[90-100]
ЕКО SERBIA	x	x	x	x		x	[90-100]
ИНТЕРМОЛ	x	x	x	x		x	[90-100]
МВ-GAS OIL	x	x	x	x		x	[90-100]
ЕУРО ПЕТРОЛ	x	x	x	x		x	[90-100]
КНЕЗ ПЕТРОЛ	x	x	x	x		x	[80-90]

(подаци из Табеле 29. представљају заштићене податке)

Извор: Калкулације на бази података учесника на тржишту

Упоредо уз тренд конверзије „прљавих“ горива и повећања потрошње евро дизела и премијум БМБ95, њихов удео у укупном промету је растао код свих учесника на тржишту. У односу на претходну, 2010. годину, удео ова два деривата у промету на мало повећан је код свих посматраних учесника на тржишту. Са друге стране, промет Д2 је смањен код свих учесника на тржишту, док је МБ95 практично повучен из промета. Истовремено је удео моторног бензина евро премијум БМБ95 у промету на мало достигао око 5% код већине учесника на тржишту.

Табела 30. Учесће првих 5 деривата у укупном промету, 2010-2011

	Д2		ЕВРОДИЗЕЛ		БМБ95 ПРЕМИЈУМ		БМБ95 ЕВРОПРЕМИЈУМ		ТНГ		УКУПНО 5 ДЕРИВАТА	
	2010	2011	2010	2011	2010	2011	2010	2011	2010	2011	2010	2011
	НИС а.д.	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	[80-90]
ЛУКОИЛ	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	[90-100]	[90-100]
OMV	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	[90-100]	[90-100]
ЕКО SERBIA	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	[90-100]	[90-100]
ИНТЕРМОЛ	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	[90-100]	[90-100]

(подаци из Табеле 30. представљају заштићене податке)

Извор: Калкулације на бази података учесника на тржишту

Посматрано *према заступљености појединих типова деривата у промету на посматраним категоријама бензинских станица*, може се извести неколико закључака.

На аутопуту код свих учесника на тржишту доминирају евро дизел, премијум БМБ95 и Д2, и ова три деривата чине 80-90% укупног промета. Удео евродизела, који на аутопуту доминира код свих учесника на тржишту, креће се од око 40% (X) до око 55% (X), а удео Д2 од око 15% (X) до око 20% (X). Удео ТНГ-а у промету на аутопуту креће се од око 5% (X) до око 15% (X) и релативно је низак у поређењу са уделима на другим категоријама бензинских станица, док се удео евро премијум БМБ95 кретао до 5%.

На градским бензинским станицама у укупном промету доминирају премијум БМБ95, евро дизел и ТНГ, чији се заједнички удео креће од у распону од 75-85%. Изузетак је X, код кога у промету доминирају БМБ95, евро дизел и Д2 и удео ова три деривата износи око 80%. Удео евро премијум БМБ95 на градским бензинским станицама кретао се до 5%.

На магистралном путу у укупном промету доминирају евро дизел, премијум БМБ95 и ТНГ, док је удео Д2 и даље висок код X. Удео ТНГ-а у промету на магистралном путу кретао се од око 15% код X до чак 40% код X, док удео евро премијум БМБ95 не прелази 3%.

На сеоским бензинским станицама Д2 учествује у промету са око 30% код X, односно са чак око 45% код X, док је код X тај удео далеко мањи и износи око 20%. Значајан удео у промету има и премијум БМБ95 који учествује са око 15-30%, евро дизел са око 15-25%, ТНГ са око 10-35% а удео евро премијум БМБ95 је занемарљив.

5.6.2. Просечан промет (промет по бензинској станици)

У 2011. години, као и у претходним годинама, највећи просечан промет по бензинској станици остварили су OMV, Еко Serbia и Интермол, и ова три учесника на тржишту се могу јасно издвојити по оствареном просечном промету од других учесника на тржишту. Еуро Петрол, Кнез Петрол и МВ-GAS OIL оставрили су приближно једнак промет по бензинској станици, следи Лукоил, а убедљиво најмањи просечан промет, као и у претходном периоду, остварује НИС.

Дијаграм 16. Просечан промет (у литрима), 2011. година

(подаци из Дијаграма 16. представљају заштићене податке)

У односу на 2010. годину, промет по бензинској станици смањен је код свих посматраних учесника на тржишту. Просечан промет највише је смањен код X (око 10%), следи X (око 5%), док је код осталих учесника на тржишту смањење промета по бензинској станици занемарљиво и креће се у распону до 1%. Смањење просечног промета директна је последица смањења укупног промета учесника на тржишту, с обзиром на чињеницу да у 2011. години није било значајнијег ширења малопродајне мреже.

Табела 31. Просечан промет (у литрима) и индекс раста, 2010 - 2011

Учесник на тржишту	2010	2011	2011 (2010=100)
НИС а.д.	x	x	x
ИНТЕРМОЛ	x	x	x
ЕКО SERBIA	x	x	x
ЛУКОИЛ	x	x	x
OMV	x	x	x
MB-GAS OIL	n/a	x	n/a
ЕУРО ПЕТРОЛ	n/a	x	n/a
КНЕЗ ПЕТРОЛ	n/a	x	n/a

(подаци из Табеле 31. представљају заштићене податке)

Извор: Калкулације на бази података учесника на тржишту

Посматрано по категоријама бензинских станица, на градским бензинским станицама просечан промет повећан је код X (око 5%), X и X (око 1%), код X је смањен за око 15% док се код X задржао на нивоу из претходне године¹⁶. На аутопуту просечан промет смањен је код свих посматраних учесника на тржишту осим X, код кога је повећан за око 5%. Просечан промет најмање је смањен код X (око 2%) а највише код X (око 15%). На магистралном путу просечан промет смањен је такође код свих учесника на тржишту од око 5-10%, осим код X где се задржао на нивоу из претходне године. На сеоским бензинским станицама просечан промет смањен је код оба учесника на тржишту и то код X за око 5%, а код X за око 15%.

5.7. Анализа прихода у трговини на мало

Укупан приход у трговини на мало дериватима нафте исказан је као збир прихода од продаје деривата и прихода од пратећих делатности. У наставку текста прво се анализира кретање укупног прихода од продаје деривата у трговини на мало, у оквиру кога се посебан акценат ставља на приход од продаје 5 посматраних деривата, затим просечан приход од продаје (по бензинској станици) и на крају укупан и просечан приход од пратећих делатности.

5.7.1. Укупан приход од продаје деривата

За разлику од укупног промета нафтних деривата, укупан приход од продаје деривата повећан је у односу на 2010. годину код свих посматраних учесника на тржишту. Приход од продаје деривата највише је повећан код X (око 40%) и X (око 30%), а најмање код X (око 5%).

¹⁶ Просечан промет на градским бензинским станицама X у 2010. години израчунат је узимајући у обзир укупан промет на градским и приградским станицама и број бензинских станица у граду и приградским областима, ради упоредивости са 2011. годином када је дошло до промене категоризације бензинских станица овог учесника на тржишту.

Табела 32. Приход од продаје деривата (у 000 РСД) и индекс раста, 2010 - 2011

Учесник на тржишту	2010	2011	2011 (2010=100)
НИС а.д.	x	x	x
ИНТЕРМОЛ	x	x	x
ЕКО SERBIA	x	x	x
ЛУКОИЛ	x	x	x
OMV	x	x	x
MB-GAS OIL	n/a	x	n/a
ЕУРО ПЕТРОЛ	n/a	x	n/a
КНЕЗ ПЕТРОЛ	n/a	x	n/a

(подаци из Табеле 32. представљају заштићене податке)

Извор: Калкулације на бази података учесника на тржишту

Убедљиво највећи приход од продаје нафтних деривата на мало и у 2011. години остварио је НИС, следе ОМВ, Лукоил, Еко Serbia и Интермол. Преостала три учесника на тржишту, Еуро Петрол, Кнез Петрол и MB-GAS OIL, за које подаци из 2010. године нису били расположиви, остварили су приближно једнак и значајно мањи приход у малопродаји од водећих 5 нафтних компанија, али се процењује, с обзиром на убрзано ширење малопродајне мреже ова два учесника на тржишту, да је та разлика у 2010. години била далеко више изражена.

Посматрано према уделу у укупно оствареном приходу у 2011. години, код свих учесника на тржишту, осим НИС и MB-GAS OIL, доминира евро дизел. Удео прихода од продаје евро дизела у укупним приходима од продаје нешто је виши код X, X, X и X где се креће између 40-50%, са једне стране, него код X, X, X и X где износи око 25-35%. Д2 и даље даје значајан допринос укупном приходу код X (око 25%), X (око 20%) и X (око 20%), док се код осталих учесника на тржишту удео Д2 кретао између 10-15%. Удео премијум БМБ95 у укупном приходу кретао се од око 10% код X до око 35% код X, код кога овај дериват има појединачно највеће учешће у укупном приходу. Код осталих учесника на тржишту удео овог деривата кретао се од око 15-30%. Удео ТНГ-а у приходима од продаје је најмањи код X (око 5%), док се код осталих учесника на тржишту креће између 10-20%, односно чак око [...] код MB-GAS OIL, код кога овај дериват доминира у укупном приходу од продаје. Удео безоловног моторног бензина евро премијум БМБ95 у укупном приходу не прелази 2% код X, X, X и X, а највећи је код X и X где износи око 5%. Удео осталих деривата у укупном приходу од продаје на мало је занемарљив код већине учесника на тржишту и не прелази 5%, осим код X где износи око 15%.

Табела 33. Учесиће првих 5 деривата у приходу од продаје, 2011. година

Учесник на тржишту	Д2	ЕВРОДИЗЕЛ	БМБ95	БМБ 95 ЕВРОПРЕМИЈУМ	ТНГ	УКУПНО ПРВИХ 5 ДЕРИВАТА
НИС а.д.	x	x	x	x	x	[90-100]
ЛУКОИЛ	x	x	x	x	x	[90-100]
ОМV	x	x	x	x	x	[90-100]
ЕКО SERBIA	x	x	x	x	x	[90-100]
ИНТЕРМОЛ	x	x	x	x	x	[90-100]
МВ-GAS OIL	x	x	x	x	x	[90-100]
ЕУРО ПЕТРОЛ	x	x	x	x	x	[90-100]
КНЕЗ ПЕТРОЛ	x	x	x	x	x	[80-90]

(подаци из Табеле 33. представљају заштићене податке)

Извор: Калкулације на бази података учесника на тржишту

5.7.2. Просечан приход од продаје деривата (по бензинској станици)

У односу на 2010. годину, просечан приход од продаје повећан је код свих посматраних учесника на тржишту, при чему је највише повећан код Х (око 40%), а најмање код Х (око 5%).

Табела 34: Приход од продаје по бензинској станици (000 РСД) и индекс раста, 2010-2011

Учесник на тржишту	2010	2011	2011 (2010=100)
НИС а.д.	x	x	x
ИНТЕРМОЛ	x	x	x
ЕКО SERBIA	x	x	x
ЛУКОИЛ	x	x	x
ОМV	x	x	x
МВ-GAS OIL	n/a	x	n/a
ЕУРО ПЕТРОЛ	n/a	x	n/a
КНЕЗ ПЕТРОЛ	n/a	x	n/a

(подаци из Табеле 34. представљају заштићене податке)

Извор: Калкулације на бази података учесника на тржишту

У 2011. години, као и у претходним годинама, далеко највећи просечан приход по бензинској станици остварили су ОМV, Интермол и Еко Serbia, и ова три учесника на тржишту се могу јасно издвојити како по оствареном просечном промету, тако и по оствареном просечном приходу од других учесника на тржишту. Еуро Петрол, Кнез Петрол оставрили су приближно једнак приход по бензинској станици, следе Лукоил и МВ-GAS OIL, а убедљиво најмањи просечан приход, као и у претходном периоду, остварује НИС.

Дијаграм 17: Приход од продаје по бензинској станици (у 000 РСД) 2011. година

(подаци из Дијаграма 17. представљају заштићене податке)

Удео прихода од продаје у укупним приходима у малопродаји износио је између 90-95%, при чему је тај удео био највећи код НИС и Лукоил, док код Еуро Петрола чини готово 100% укупних прихода. Удео прихода од пратећих делатности сходно томе највећи је код Интермол, Еко Serbia и OMV, односно код учесника на тржишту који имају већи број бензинских станица на аутопуту и магистралном путу, у односу на укупан број бензинских станица. Ипак, и код ових учесника на тржишту присутно је благо смањење удела прихода од пратећих делатности у укупним приходима малопродаје, у односу на претходну, 2010. годину.

Табела 35. Укупан приход бензинских станица – структура, 2011. година

(подаци из Табеле 35. представљају заштићене податке)

Извор: Калкулације на бази података учесника на тржишту

5.7.3. Укупан и просечан приход од пратећих делатности

Приходи од пратећих делатности су разврстани у четири категорије: приходи од продаје пратећег асортимана (продавнице), приходи од ресторана, приходи од перионица и приходи од аутосервиса. Приходе од пратећих делатности није доставио једино Кнез Петрол.

Сви анкетирани учесници на тржишту имају продавнице на свим малопродајним објектима. Еко Serbia и OMV на готово свим објектима имају ресторан, док Интермол има ресторане само на аутопуту. НИС, Лукоил и Еуро Петрол имају значајно мањи број објеката са рестораном и ти објекти чине свега око 5% укупног броја објеката ових учесника на тржишту. Лукоил је једини учесник на тржишту који је на једној бензинској пумпи у граду приказао аутосервис, док перионице имају сви учесници на тржишту. Удео броја објеката са перионицом у укупном броју објеката најмањи је код НИС и MB-GAS OIL, а код осталих учесника на тржишту износи између 10-45% укупног броја објеката.

У укупним приходима од пратећих делатности доминирају *приходи од продаје пратећег асортимана*, који чине и до [...] % ових прихода (Лукоил, НИС и MB-GAS OIL). Удео прихода од продаје пратећег асортимана значајно је мањи код OMV [...], док код Еко Serbia и Интермол тај удео износи око [...]. Еуро Петрол није исказао приходе у овој категорији.

Приходи од ресторана чине [...] % прихода од пратећих делатности код OMV, [...] % код Интермол, [...] % код Еко Serbia и чак 100% код Еуро Петрол (код кога су то истовремено и једини исказани приходи од пратећих делатности), док код осталих учесника на тржишту не прелазе 1%.

Приходи од перионица исказани су само за градске бензинске станице код свих учесника на тржишту осим код Еко Serbia и НИС, који су приходе од перионица исказали и на магистралном путу. Удео прихода од перионица у укупним приходима од пратећих делатности стога је веома мали и износио је [...] код Еко Serbia, OMV, Интермол и MB-GAS OIL, док је код Лукоил и НИС потпуно занемарљив.

Приходе од аутосервиса исказао је само Лукоил, на бензинским станицама у граду, и они су занемарљиви.

Табела 36. Приходи од пратећих делатности (000 РСД) и индекс раста, 2010-2011

Учесник на тржишту	2010	2011	2011 (2010=100)
НИС а.д.	х	х	х
ИНТЕРМОЛ	х	х	х
ЕКО SERBIA	х	х	х
ЛУКОИЛ	х	х	х
OMV	х	х	х
MB-GAS OIL	n/a	х	n/a
ЕУРО ПЕТРОЛ	n/a	х	n/a

(подаци из Табеле 36. представљају заштићене податке)

Извор: Калкулације на бази података учесника на тржишту

Приходи од пратећих делатности повећани су у односу на 2010. годину код свих учесника на тржишту осим Х, код кога су смањени за око 15%. Приходи од пратећих делатности највише су повећани код Х (око 90%) а најмање код Х (око 10%). У 2011. години највеће приходе од пратећих делатности имао је НИС, следи OMV, док су код Лукоил, Интермол и Еко Serbia ови приходи готово изједначени. Ово је први пут од 2008. године да НИС бележи највеће приходе од пратећих делатности, захваљујући изузетном расту тих прихода, пре свега услед модернизације великог броја бензинских станица.

Дијаграм 18. Приходи од пратећих делатности (у 000 РСД), 2010-2011

(подаци из Дијаграма 18. представљају заштићене податке)

Просечни приходи од пратећих делатности (приходи од пратећих делатности по бензинској станици) такође су повећани код свих учесника на тржишту осим код Х, код кога су смањени за око 15%. Просечни приходи од пратећих делатности највише су повећани код Х (око 85%), а најмање код Х (око 5%). Просечни приходи од пратећих делатности и у 2011. години били су убедљиво највећи код OMV, следе Интермол и Еко Serbia, а најмањи су били код НИС и Лукоил.

Табела 37. Просечни приходи од пратећих делатности (у 000 РСД), 2010-2011

Учесник на тржишту	2010	2011	2011 (2010=100)
НИС а.д.	х	х	х
ИНТЕРМОЛ	х	х	х
ЕКО SERBIA	х	х	х
ЛУКОИЛ	х	х	х
OMV	х	х	х
MB-GAS OIL	n/a	х	n/a
ЕУРО ПЕТРОЛ	n/a	х	n/a

Извор: Калкулације на бази података учесника на тржишту

(подаци из Табеле 37. представљају заштићене податке)

Извор: Калкулације на бази података учесника на тржишту

Разлике у висини просечних прихода од пратећих делатности између НИС и Лукоил, са једне стране и Еко Serbia, OMV и Интермол, са друге стране, може објаснити величином објекта, њиховом локацијом и пратећим садржајем, што се индиректно одражава и на разлике у уделу прихода од пратећих делатности у укупним приходима бензинских станица код ових учесника на тржишту.

Дијаграм 19. Просечни приходи од пратећих делатности (у 000 РСД), 2010-2011

(подаци из Дијаграма 19. представљају заштићене податке)

Просечни приходи од пратећих делатности убедљиво су највећи на аутопуту. Примера ради, код учесника на тржишту као што су Интермол и OMV, просечни приходи од пратећих делатности су 3-4 пута већи на аутопуту него у граду, док је та разлика мања код других учесника на тржишту.

5.8. Анализа месечних података и сезонске осцилације

Достављени месечни подаци показују да су код 8 од 11 посматраних учесника на тржишту минималне вредности укупног промета на мало нафтних деривата остварене у фебруару месецу. Изузетак су Еуро Петрол, Кнез Петрол и MB-GAS OIL, код којих је укупан промет био нешто нижи у јануару него у фебруару. Укупан промет нафтних деривата највећи је током летњих месеци (јули и август) код свих учесника на тржишту. Овај тренд је посебно изражен код оних учесника на тржишту код којих у промету доминирају евро дизел и премијум БМБ95, услед релативно већег броја бензинских станица на аутопуту (OMV, Интермол и Еко Serbia) и повећане потрошње ових деривата у сезони летњих одмора.

Са друге стране, учесници на тржишту који имају бензинске станице на селу и код којих значајан удео у промету и даље има Д2 (НИС и Лукоил), остварују значајан промет и у пролећним и јесењим месецима (април и октобар), односно у периоду пролећне и јесење сетве, услед велике потрошње дизел горива на пољопривредним газдинствима. Примера ради, НИС је у 2011. години имао 115 бензинских станица на селу, што износи око 25% од укупног броја активних бензинских станица, док је Лукоил имао 43 бензинске станице на селу, што износи око 30% укупног броја бензинских станица¹⁷.

Трећа група учесника на тржишту који појединачно остварују далеко мањи промет у малопродаји (Еуро Петрол, Кнез Петрол и МВ-GAS OIL) убрзано шири своју малопродајну мрежу, што се одразило и на тренд укупног промета у 2011. години. Укупан промет ова три учесника на тржишту има растући тренд уз извесне осцилације изнад линије тренда у пролећним и јесењим месецима и пад укупног промета крајем године.

Посматрано по врстама деривата, промет евро дизела, Д2 и премијум БМБ95 у начелу прати кретање криве укупног промета, са максималним вредностима у јулу и августу (евро дизел и БМБ95), односно априлу и октобру (Д2) и са минималним вредностима у фебруару месецу. И према речима учесника на тржишту, сезонске осцилације у потрошњи појединих деривата су видљиве, тако што у летњим месецима (јул и август) расте потрошња бензина, а у јесењим месецима (15. септембар - 15. октобар) расте потрошња дизела. Промет ТНГ-а не показује значајније осцилације на месечном нивоу.

Евро премијум БМБ95, безоловни моторни бензин европског квалитета и супститут премијум БМБ95 моторном бензину се закључно са децембром 2010. године могао набавити искључиво од НИС, када је укидањем Уредбе о условима и начину увоза и прераде нафте, односно деривата нафте омогућен слободан увоз овог деривата. Промет овог деривата значајно је повећан у другој половини 2011. године код свих посматраних учесника на тржишту, након што је 14.06.2011. године усвојен Закон о изменама и допунама Закона о акцизама, којим су уједначене акцизе за домаћа, „прљава“ горива и горива која испуњавају европске стандарде квалитета и која су на режиму слободног увоза од 1. јануара 2011. године.

---

¹⁷ OMV, Интермол, Еко Serbia, Кнез Петрол и МВ-GAS OIL нису пријавили постојање бензинских станица на селу.

6. Анализа трендова цена нафтних деривата у 2011. години

До 31.12.2010. године, велепродајне и малопродајне цене нафтних деривата биле су одређене Уредбом о ценама деривата нафте. Овом уредбом биле су одређене највише произвођачке цене основних деривата нафте без фискалних дажбина, трошкови промета основних деривата нафте без фискалних дажбина (5,00 дин/лит) и највише цене основних деривата нафте без фискалних дажбина (малопродајне цене). Уредба се односила на следеће основне деривате нафте: безоловни моторни бензин – регулар БМБ 92, безоловни моторни бензин – ЕВРО премијум БМБ 95, моторни бензин МБ 95, моторни бензин БМБ 95, дизел горива Д1 и Д2, ЕКО 350 дизел, ЕКО 50 дизел, ЕВРО дизел и уље за ложење ЕЛ, а није обухватала течни нафтни гас, чије су се велепродајне и малопродајне цене слободно формирале на тржишту.

Продаја основних деривата нафте другим учесницима на тржишту од стране произвођача, (трговина на велико) вршена је по ценама које нису могле бити веће од највиших произвођачких цена утврђених у складу са Уредбом, увећаних за износ фискалних дажбина. То практично значи да разлике између произвођачке и рафинеријске, а самим тим и велепродајне цене није ни било, услед чињенице да су потенцијални купци нафтне деривате могли да купе по ценама из Уредбе на паритету Fco рафинерија (на капији рафинерије).

Од 1.01.2011. године, престанком важења Уредбе о ценама деривата нафте, омогућено је слободно формирање велепродајних и малопродајних цена нафтних деривата. Према информацијама које је Комисија у току претходне секторске анализе прикупила од јединог домаћег произвођача нафтних деривата – НИС, рафинеријска цена више не егзистира у калкулацијама велепродајне цене, већ се обрачун искључиво врши на бази трансферне цене. Велепродајне цене нафтних деривата из домаће производње су одређене трансферном ценом, односно трансферна цена је *минимална* велепродајна цена, тј. продајна нето цена деривата нафте према екстерним купцима на домаћем тржишту, узимајући у обзир све попусте на цену (количинске рабате, рабате за авансно плаћање и сл.). Трансферне цене деривата из увоза су уговорене увозне цене са свим зависним трошковима набавке.

6.1. Трендови набавних и продајних цена на велепродајном тржишту нафтних деривата

У анализи кретања цена на тржишту трговине на велико нафтним дериватима посматрано је свих 10 учесника на тржишту који обављају ову делатност и то: НИС, Лукоил, Петробарт, Нафта ад, OMV, Еко Serbia, Интермол, Еуро Петрол, Кнез Петрол и MB-GAS OIL. Подаци који су посматрани представљају месечни преглед набавних и велепродајних цена следећих нафтних деривата: моторног бензина премијум БМБ95 и евро премијум БМБ95, дизел горива Д2, дизел горива евро дизел и ТНГ-а. За сваки месец дат је по један податак о цени, који представља просечну набавну, односно велепродајну цену за односни месец.

У кретању велепродајних цена током 2011. године приметан је тренд константне ценовне доминације два учесника на тржишту – Х и Х и то код свих посматраних нафтних деривата, осим ТНГ-а¹⁸.

Следи преглед набавних и продајних цена за деривате који су се у целом посматраном периоду набављали искључиво на домаћем тржишту (премијум БМБ95 и Д2), а затим и за деривате који су се набављали како на домаћем тржишту тако и из увоза (евро премијум БМБ95, евро дизел и ТНГ).

6.1.1. Велепродаја моторног бензина БМБ95 премијум и дизел горива Д2

Интермол није доставио податке о набавним и продајним ценама деривата *премијум БМБ95* и *Д2* на велепродајном тржишту, док је Еуро Петрол доставио само податке о продајним ценама, али не и набавним ценама на велепродајном тржишту.

- премијум БМБ95

На велепродајном тржишту *моторног бензина премијум БМБ95* током 2011. године, подаци о **набавним ценама** овог деривата показују да је НИС, као једини домаћи произвођач овог деривата, ценовно најконкурентнији, чије су цене набавке по литру у просеку [...] дин/лит ниже од осталих учесника на тржишту. Осим НИС, убедљиво најниже цене набавке по литру овог деривата имају Х, Х и Х (просечно за [...] динара веће од НИС цена, али далеко ниже него код осталих учесника на тржишту).

Просечне велепродајне цене моторног бензина *премијум БМБ95* имале су растући тренд током целог посматраног периода, при чему је у другој половини године приметно успоравање ценовног раста. У јуну месецу велепродајне цене биле су за око 5% веће него у јануару, осим код Х, који је ВП цене повећао за свега 1%, док су у децембру месецу биле за око 10% више него на почетку године.

На велепродајном тржишту убедљиво најниже и готово уједначене **велепродајне цене** имају Х и Х и те цене су у просеку [...] динара ниже од цена по којима Х продаје премијум БМБ95 на велепродајном тржишту. Међу осталим учесницима на тржишту не постоје значајнија одступања у ценама по којима продају овај дериват и оне се у просеку разликују за преко [...] дин/лит у односу на ценовно најконкурентније Х и Х.

Посматрајући оба сегмента велепродајног тржишта и стављајући их у међусобни однос приметно је да Х и Х остварују убедљиво највећу разлику у цени, која просечно износи око [...] дин/лит, док су разлике у цени свих осталих учесника на тржишту далеко испод поменуте. Најниже, готово негативне разлике у цени остварују Х, Х и Х. Код осталих учесника на тржишту разлика у цени креће се у просеку од [...] дин/лит.

---

¹⁸ Х је навео да се несклад између продајних цена и набавних цена код одређених деривата (улазна цена већа од излазне) десио из разлога што се код домаће набавке добијао количински рабат који није у старту улазио као калкулативни елемент.

Дијаграм 20. Просечна ВП цена премијум БМБ 95, у дин/л, 2011. година

(подаци из Дијаграма 20. представљају заштићене податке)

- Д2

На велепродајном тржишту *дизел горива Д2* током 2011. године у сегменту **набавних цена**, НИС, као једини домаћи произвођач овог деривата, је ценовно најконкурентнији у скоро свим месецима осим у априлу, када Х има знатно нижу набавну цену, што је истовремено и најнижа набавна цена овог деривата за цео посматрани период. Осим НИС, повољније набавне цене у целом периоду имају Х, Х и Х, које су просечно [...] дин/лит веће од НИС набавних цена, али и даље су знатно ниже него код осталих учесника на тржишту, чија је просечна набавна цена овог деривата за око [...] дин/лит већа. Разлике у набавним ценама овог деривата између осталих учесника на тржишту су незнатне.

Просечне велепродајне цене дизел горива Д2 имале су растући тренд током године, при чему су знатно брже расле у другој половини године. У јуну месецу, велепродајне цене биле су за око 5% више него у јануару¹⁹, док су у децембру биле за 10-15% више него на почетку године.

Ценовно најконкурентнији у велепродаји су Х и Х, чије се продајне цене међусобно разликују у просеку за око [...] дин/лит (у већини месеци током 2011. разлике су мање од [...] дин/лит), али су у односу на цене по којима Х продаје поменути дериват око [...] динара ниже. Продајне цене Х, Х и Х просечно врло мало одступају. У односу на њих, цене по којима Х, Х и Х продају Д2 на велепродајном тржишту у просеку су веће за [...] дин/лит.

Посматрајући оба сегмента велепродајног тржишта и стављајући их у међусобни однос уочено је да Х и Х остварује убедљиво највећу разлику у цени која просечно износи [...] дин/лит, док су разлике у цени свих осталих учесника на тржишту далеко испод поменуте. Најниже разлике у цени, у већини месеци чак и негативне, има Х (просечна негативна РУЦ износи [...] дин/лит) као и Х (изузетак је месец април када је набавна цена екстремно мала) док је код Х ова разлика у већини месеци не прелази [...] дин/лит. Остали учесници на тржишту такође послују са разликом у цени у распону од [...] дин/лит.

Дијаграм 21. Просечна ВП цена дизел горива Д2, у дин/л, 2011. година

(подаци из Дијаграма 21. представљају заштићене податке)

¹⁹ Изузетак је Х, код кога су ВП цене у јуну биле за 8% веће него у јануару, а у децембру за 17%.

6.1.2. Велепродаја евро премијум БМБ95, дизел горива евро дизел и ТНГ

Набавка моторног бензина евро премијум БМБ95, дизел горива евро дизел и ТНГ-а у велепродаји вршена је како из домаћих извора, тако и из увоза. У том слисцу, у наставку текста посебна пажња је посвећена упоређивању набавних цена из различитих извора набавке.

- евро премијум БМБ95

Моторним бензином *евро премијум БМБ95* током 2011. године су се из увоза највише снабдевали Х и Х, а само у пар месеци 2011. године и Х, али су цене по којима је Х увозио овај дериват у просеку биле за [...] динара ниже од увозних цена осталих учесника на тржишту. На домаћем тржишту су се овим дериватом снабдевали током свих месеци 2011. године једино Х и Х, а већим делом и Х, док је цена за ова три учесника на тржишту и Х (која се овим дериватом снабдевала само у октобру и новембру) просечно износила [...] дин/лит, а за остале [...] дин/лит. НИС је домаћу набавку овим дериватом исказао као интерну набавку (сопствена производња), а само у последња два месеца 2011. године и као екстерну набавку.

Просечне велепродајне цене моторног бензина *евро премијум БМБ95* имале су благо растући тренд уз успоравање раста у другој половини године, тако да су у децембру биле за до 5% више него у јануару, при чему је најмање повећање цена било код Х (2%).

Најниже и готово потпуно уједначене велепродајне цене овог деривата у целом посматраном периоду имали су Х и Х (просечно [...] дин/лит), док су се код осталих учесника на тржишту продајне цене кретале у распону од [...] дин/лит.

Разлика између просечне набавне и продајне цене на велепродајном тржишту код већине учесника на тржишту креће се од [...] дин/лит, док је код ова разлика већа једино код Х и Х ([...] дин/лит), односно Х ([...] дин/лит).

Дијаграм 22. *Просечна ВП цена евро премијум БМБ95, у дин/л, 2011. година*

(подаци из Дијаграма 22. представљају заштићене податке)

- евро дизел

Најниже **набавне цене дизел горива евро дизел** на домаћем тржишту имао је Х, при чему је разлика у цени у односу на набавку из увоза износила константно око [...] дин/лит. ХХ

Врло уједначени у ценама следе Х, Х, Х и Х, код којих су набавне цене просечно [...] динара веће од Х, док су у односу на њих, код осталих учесника на тржишту цене веће за око [...] дин/лит. Интермол и Лукоил нису доставили ценовник за набавку евро дизела на домаћем тржишту, док Петробарт није приказао домаће набавне цене иако [...] % набавке овог деривата у велепродаји чини набавка из домаћих извора.

Најјефтинијим евро дизелом из увоза снабдевају се X, X и X, следи их X (чија је набавна цена по литру у просеку [...] динара виша), док се остали учесници на тржишту евро дизел из увоза плаћају у просеку преко [...] дин/лит више. Нафта ад, MB-GAS OIL и Кнез Петрол (осим у месецу децембру) нису доставили податке о количинама, односно ценама увозног евро дизела.

Уколико у обзир узмемо оба извора набавке, најнижу просечну набавну цена евро дизела на veleпродајном тржишту имао је X. Цене у распону од [...] дин/лит скупље од X имали су X, X и X, док су највише набавне цене (и до [...] динара више) приказали X, X и X.

Просечне veleпродајне цене дизел горива *евро дизел* расле су у целом периоду, уз нешто спорији раст у првој половини године (1-3%) и нешто бржи раст у другој половини године (око 10%). У децембру месецу, veleпродајне цене евро дизела биле су за 10-15% више него у јануару.

Преглед ВП цена евро дизела показује да су X и X убедљиво ценовно најконкурентнији на овом тржишном сегменту и да остали учесници на тржишту продају скупље овај дериват за просечно преко [...] дин/лит. Највећу РУЦ између просечне набавне цене и продајне цене на veleпродајном тржишту евро дизела (преко [...] дин/лит) имали су X, X и X, док су међу осталим учесницима на тржишту разлике знатно мање и крећу се у распону од [...] дин/лит (X) и [...] дин/лит (X), до испод [...] дин/лит (X).

Дијаграм 23. Просечна ВП цена евро дизела, у дин/л, 2011. година

(подаци из Дијаграма 23. представљају заштићене податке)

- ТНГ

На veleпродајном тржишту ТНГ-а такође разликујемо набавку из увоза и набавку на домаћем тржишту. Најниже **набавне цене** овог деривата на домаћем тржишту имао је X, код кога набавка на домаћем тржишту чини [...] % укупне набавке, при чему XX. XX.

Осим X најповољније набавне цене на домаћем тржишту имали су X, X и X, док су остали набављали овај дериват на домаћем тржишту по просечној цени која је била већа за око [...] дин/лит. ТНГ из увоза током свих месеци 2011. године снабдевали су се само X и X, а делимично X, X и X, при чему се набавне цене по литру значајно разликују. Уколико у обзир узмемо оба извора набавке, најнижу просечну набавну цена ТНГ-а на veleпродајном тржишту имали су X, X и X у четири месеца (око [...] дин/лит) а највише цене имали су X, X и X (око [...] дин/лит).

Просечне veleпродајне цене ТНГ-а имале су променљив тренд уз пад у првој половини године (јануар-јун) за 20-25% и раст у другој половини године (јун-децембар) за 18-23%²⁰. на крају године просечне veleпродајне цене овог деривата биле су за 5-10% ниже него у

²⁰ Изузетак је X, код кога су у овом периоду ВП цене порасле за око 35%.

јануару. Изузетак је Х, чије су ВП цене ТНГ-а расле у целом периоду, тако да су у децембру биле за око 25% веће него у јануару.

У велепродаји ТНГ-а ценовна конкуренција је далеко израженија, те се **продајне цене** значајно разликују између учесника на тржишту. Током целе 2011. године ценовно је доминантан Х, чија се просечна цена у 2011. години креће око [...] дин/лит, следе га Х и Х, чија је продајна цена константно била [...] динара виша, па до најскупљих Х и Х, код којих је просечна продајна цена износила [...] односно [...] дин/лит.

Остварене разлике у цени између продајне цене и просечне набавне цене (из увоза и са домаћег тржишта) такође се значајно разликују између учесника на тржишту, и крећу се од око [...] дин/лит код Х и Х, до преко [...] дин/лит колико износи просечна разлика у цени код Х.

Дијаграм 24. Просечна ВП цена ТНГ-а, у дин/л, 2011. година

(подаци из Дијаграма 24. представљају заштићене податке)

6.1.3. Закључак о трендовима цена у трговини на велико нафтним дериватима

На основу свега наведеног, може се закључити да је на велепродајном тржишту гледано по набавним ценама нафтних деривата НИС ценовно најконкурентнији, али осим НИС и компаније Х, Х и Х значајно предњаче над конкуренцијом по ценама по којима набављају деривате Д2, евро дизел, премијум БМБ95 и евро премијум БМБ95. Са друге стране, Х и Х су апсолутно ценовно доминантне, посматрајући цене по којима продају нафтне деривате на велепродајном тржишту. Из разлога врло ниских остварених разлика између просечне набавне и просечне продајне цене, Х и Х у неким месецима остварују минималне разлике у цени, некад чак и негативне, док убедљиво највеће разлике у цени остварују Х и Х, што им омогућава позиција лидера у набавци. Осим Х који се у највећој мери снабдева дериватима на домаћем тржишту, значајан ценовни конкурент у набавци из увоза и то деривата евро премијум БМБ95 и евро дизел је и компанија Х, која захваљујући наведеном, поред Х остварује значајније разлике у цени између продајне и набавне цене ових деривата.

У случају деривата ТНГ највећу разлику у цени између продајне и просечне набавне цене остварује Х, у многоме захваљујући чињеници да овај дериват продаје најскупље на велепродајном тржишту, док су Х и Х ценовно најконкурентнији у продаји и набавци на велепродајном тржишту.

6.2. Трендови набавних и продајних цена на малопродајном тржишту нафтних деривата

У анализи кретања малопродајних цена посматрано је свих 8 учесника на тржишту који обављају делатност трговине на мало нафтним дериватима. Подаци који су посматрани представљају месечни преглед просечних набавних и продајних цена следећих нафтних деривата: моторног бензина премијум БМБ95 и евро премијум БМБ95, дизел горива Д2, дизел горива евро дизел и ТНГ. Од учесника на тржишту затражено је да податке о набавним ценама по деривату достављају посебно за набавку на домаћем тржишту и посебно за набавку из увоза, као и да податке о продајним ценама по деривату достављају посебно за продају на бензинским станицама у граду, на аутопуту, на магистралном путу и на селу. У наставку текста анализирани су само подаци о продајним ценама на градским бензинским станицама и на аутопуту.

6.2.1. Трговина на мало моторним бензином премијум БМБ95 и дизел горивом Д2

- премијум БМБ95

Што се тиче моторног бензина *премијум БМБ95*, НИС је у свим месецима имао најниже просечне **набавне цене** овог деривата, што је било за очекивати, имајући у виду да је НИС једини домаћи произвођач и највећи трговац на велико овим дериватом. Осим НИС, значајно ниже набавне цене имали су Х и Х (разлика у односу на НИС је до [...] дин/лит), док су остали учесници на тржишту набављали овај дериват по ценама и до [...] дин/лит вишим у односу на НИС.

Међутим, када анализирамо **продајне цене**, може се закључити да не постоје овако драстичне разлике међу учесницима на тржишту. Просечне малопродајне цене овог деривата имале су растући тренд током године код свих посматраних учесника на тржишту, тако да су, на градским бензинским станицама, у децембру биле за око 10-12% више него у јануару, док су већ у јуну биле за око 8% више него на почетку године²¹. У другој половини године приметно је извесно успоравање раста цена овог деривата, тако да су у децембру цене биле за до 5% више него у јуну.

Табела 38. Просечне МП цене премијум БМБ95 (у дин/лит) и индекс раста

Назив учесника на тржишту	јануар	јун (јан=100)	децембар (јан =100)	децембар (јун=100)
OMV	x	x	x	x
ИНТЕРМОЛ	x	x	x	x
ЕКО SERBIA	x	x	x	x
ЕУРО ПЕТРОЛ	x	x	x	x
КНЕЗ ПЕТРОЛ	x	x	x	x
НИС	x	x	x	x
ЛУКОИЛ	x	x	x	x
MB-GAS OIL	x	x	x	x

(подаци из Табеле 38. представљају заштићене податке)

Извор: Калкулације на бази података учесника на тржишту

²¹ Изузетак је Х, који је за новембар и децембар приказао нереално ниске просечне МП цене.

На градским бензинским станицама на позицији најнижих продајних цена током 2011. године смењују се Еуро Петрол и НИС и углавном та разлика по месецима износи највише [...] дин/лит. Интермол, ОМV и Еко Serbia имали су готово уједначене цене током целе године и у појединим месецима били су за до [...] дин/лит скупљи од осталих учесника на тржишту. Продајне цене премијум БМБ95 на аутопуту одступају просечно око 2,00-4,00 дин/лит у односу на цену овог деривата на бензинским пумпама у граду, осим код НИС где је та разлика најмања и у просеку износи 1,00 дин/лит.

Табела 39. *Просечна МП цена премијум БМБ95 на градским бензинским станицама*

(подаци из Табеле 39. представљају заштићене податке)

Извор: Калкулације на бази података учесника на тржишту

Највеће разлике у цени између набавне и просечне продајне цене на малопродајном тржишту имали су X и X (по месецима од [...] дин/лит) као и X са нешто нижим, али и даље високим разликама у цени у односу на остале учеснике на тржишту, код којих је ова разлика износила просечно од [...] дин/лит.

Дијаграм 25. *МП цене премијум БМБ95 у 2011. години (град)*

(подаци из Дијаграма 25. представљају заштићене податке)

- Д2

Најниже просечне **набавне цене** деривата Д2 у свим месецима имао је НИС, док се међу осталим учесницима на тржишту издвајају X и X, чије су набавне цене у просеку за [...] дин/лит више од X, али су значајно ниже од набавних цена осталих учесника на тржишту, и то за [...] дин/лит.

Малопродајне цене Д2 имале су такође растући тренд у 2011. години, уз извесно успоравање раста и благи пад цена у последњем кварталу. Просечне малопродајне цене на у граду биле су у децембру месецу за 8-14% више него у јануару²², док су у јуну биле за 8-11% више него на почетку године.

---

²² Изузетак је X, који је за децембар приказао нереално ниске просечне МП цене овог деривата.

Табела 40. Просечне МП цене Д2 (у дин/лит) и индекс раста

Назив учесника на тржишту	јануар	јун (јан=100)	децембар (јан=100)	децембар (јун=100)
ОМV	х	х	х	х
ИНТЕРМОЛ	х	х	х	х
ЕКО SERBIA	х	х	х	х
ЕУРО ПЕТРОЛ	х	х	х	х
КНЕЗ ПЕТРОЛ	х	х	х	х
НИС	х	х	х	х
ЛУКОИЛ	х	х	х	х
МВ-GAS OIL	х	х	х	х

(подаци из Табеле 40. представљају заштићене податке)

Извор: Калкулације на бази података учесника на тржишту

На позицији најнижих **продајних цена** током 2011. године поново се смењују Еуро Петрол и НИС, следе Кнез Петрол и МВ-GAS OIL док су остали учесници на тржишту релативно ценовно уједначени. У другој половини године нешто су скупљи били Интермол, ОМV и Еко Serbia. На бензинским станицама на аутопуту у првој половини 2011. године готово да су сви учесници на тржишту били ценовно уједначени, док се у другој половини године може уочити значајнија разлика у цени између НИС и осталих учесника на тржишту, када су НИС цене биле ниже и за до [...] дин/лит.

Табела 41. Просечна МП цена Д2 на градским бензинским станицама

(подаци из Табеле 41. представљају заштићене податке)

Извор: Калкулације на бази података учесника на тржишту

Уколико упоредимо продајне цене на бензинским станицама у граду и на аутопуту, видимо се да су те разлике најмање код НИС, док се та разлика у већини месеци и код скоро свих осталих учесника на тржишту креће просечно око 2,00-4,00 дин/лит. Изузетак су поједини месеци када је та разлика била знатно већа. Примера ради, X је у августу и децембру био за 10,00 дин/лит скупљи на аутопуту него у граду, док је у осталим месецима у 2011. години та разлика износила свега неколико пара.

Дијаграм 26. МП цене Д2 у 2011. години (град)

(подаци из Дијаграма 26. представљају заштићене податке)

6.2.2. Трговина на мало евро премијум БМБ95, дизел горивом евро дизел и ТНГ-ом

- евро премијум БМБ95

У малопродаји моторног бензина *евро премијум БМБ95* током свих месеци на домаћем тржишту снабдевали су се једино Х и Х (иако су Х набавне цене биле далеко ниже, ХХ), док остали учесници на тржишту то чине повремено. Х увози евро премијум БМБ95 и то по ценама које су веома близу набавних цена Х, што га чини ценовно конкурентнијим у односу на остале учеснике на тржишту. Осим Х, овај дериват повремено увозе и Х, Х и Х, по ценама које су у просеку веће за [...] дин/лит).

Просечне малопродајне цене овог деривата имале су благо растући тренд све до августа од када стагнирају. У децембру месецу цене овог деривата у граду биле су за свега око 5% више него у јануару и 1-3% више него у јуну. Изузетак је Х, код кога су цене овог деривата у децембру биле за 10% више него у јануару и Х, код кога су цене у децембру биле за 15% више него на почетку године.

Табела 42. Просечне МП цене БМБ95 евро премијум (у дин/лит) и индекс раста

Назив учесника на тржишту	јануар	јун (јан=100)	децембар (јан=100)	децембар (јун=100)
ОМV	х	х	х	х
ИНТЕРМОЛ	х	х	х	х
ЕКО SERBIA	х	х	х	х
ЕУРО ПЕТРОЛ	х	х	х	х
КНЕЗ ПЕТРОЛ	х	х	х	х
НИС	х	х	х	х
ЛУКОИЛ	х	х	х	х
МВ-GAS OIL	х	х	х	х

(подаци из Табеле 42. представљају заштићене податке)

Извор: Калкулације на бази података учесника на тржишту

Продајне цене овог деривата на бензинским станицама у граду у распону су од најнижих, које су имали Кнез Петрол и НИС, до највиших цена које је имао МВ-GAS OIL, а које су биле и до [...] дин/лит изнад продајних цена осталих учесника на тржишту. Интермол, ОМV и Еко Serbia имали су готово уједначене цене у целом периоду и били су нешто скупљи од осталих учесника на тржишту. На бензинским станицама на аутопуту најниже цене имао је НИС, који је такође имао и најмању разлику по којима се поменути дериват продаје на пумпама у граду и пумпама на аутопут (у већини месеци испод 1 дин/лит), док је код осталих учесника та разлика износила око 3,00 дин/лит.

Табела 43. Просечна МП цена евро премијум БМБ95 на градским бензинским станицама

(подаци из Табеле 43. представљају заштићене податке)

Извор: Калкулације на бази података учесника на тржишту

Највећу разлику у цени између просечне набавне цене и просечне продајне цене остварује Х и та РУЦ је износила просечно око [...] дин/лит. Х остварује просечну разлику у цени од око [...] дин/лит, док остали учесници на тржишту остварују разлику у цени у распону од просечно [-.-] дин/лит.

Дијаграм 27. МП цене евро премијум БМБ95 у 2011. години (град)

(подаци из Дијаграма 27. представљају заштићене податке)

- евро дизел

На малопродајном тржишту дизел горива *евро дизел* у 2011. години нафтне компаније су се снабдевале како из домаћих извора тако и из увоза. Најниже просечне **набавне цене** из домаће набавке имали су Х и Х, при чему је разлика у набавној цени између њих износила [...] дин/лит, док је разлика у набавној цени између ценовно најконкурентнијег Х и нпр. Х износила [...] дин/лит. Уколико посматрамо набавне цене увозног евро дизела најниже цене имали су Х и Х, између којих је по месецима разлика износила [...] дин/лит, док је разлика између ценовно најконкурентнијег Х и нпр. Х износила [...] дин/лит.

Просечне малопродајне цене евро дизела имале су растући тренд код свих учесника на тржишту, уз извесно успоравање раста, односно стагнацију и благи пад од августа месеца, тако да су у децембру биле за 10-15% више него у јануару, односно за 2-7% више него у јуну месецу²³.

Табела 44. Просечне МП цене евро дизела (у дин/лит) и индекс раста

Назив учесника на тржишту	јануар	јун (јан=100)	децембар (јан=100)	децембар (јун=100)
ОМВ	х	х	х	х
ИНТЕРМОЛ	х	х	х	х
ЕКО SERBIA	х	х	х	х
ЕУРО ПЕТРОЛ	х	х	х	х
КНЕЗ ПЕТРОЛ	х	х	х	х
НИС	х	х	х	х
ЛУКОИЛ	х	х	х	х
МВ-GAS OIL	х	х	х	х

(подаци из Табеле 44. представљају заштићене податке)

Извор: Калкулације на бази података учесника на тржишту

²³ Изузетак је Х, који је у јуну исказао нереално ниске просечне цене овог деривата

Достављени подаци о просечним месечним ценама показују да је ценовна конкуренција у малопродаји евро дизела нешто више изражена него код осталих деривата. На бензинским станицама у граду најјефтинији евро дизел продавали су у већини месеци Еуро Петрол, Кнез Петрол и MB-GAS OIL, а у последњем кварталу и НИС, следи Лукоил, док су остали учесници на тржишту имали прилично уједначене цене, које су биле у распону 1,00-2,00 дин/лит.

На позицији најконкурентнијег на бензинским станицама на аутопуту смењују се Еуро Петрол и НИС, иако је разлика у цени у односу на остале учеснике на тржишту мање изражена него у граду. У целом посматраном периоду цене овог деривата биле су за око 2,00-5,00 дин/лит скупље на аутопуту него у граду.

Табела 45. *Просечна МП цена евро дизела на градским бензинским станицама*

(подаци из Табеле 45. представљају заштићене податке)

Извор: Калкулације на бази података учесника на тржишту

Највећу разлику у цени између просечне набавне цене и просечне продајне цене имао је X и она је износила око 35,00 дин/лит, док су остали учесници на тржишту остваривали разлику у цени у распону од 7,00-27,00 дин/лит.

Дијаграм 28. *МП цене евро дизел у 2011. години (град)*

(подаци из Дијаграма 28. представљају заштићене податке)

- **ТНГ**

Што се тиче **ТНГ**, највећи број учесника на малопродајном тржишту снабдевао се овим дериватом из домаћих извора. Ценовно најконкурентнији у набавци био је X, чија је просечна **набавна цена** у 2011. години износила [...] дин/лит, док су набавне цене осталих учесника на тржишту биле веће од неколико па до [...] дин/лит. ТНГ је током свих месеци 2011. године увозио само X, а повремено и X и X, при чему се сва три учесника на тржишту по месецима смењују на позицији најнижих цена у набавци из увоза.

ТНГ је једини дериват код кога су малопродајне цене у првој половини године имале негативан тренд, тако да су у јуну биле за око 15% ниже него у јануару. У другој половини године просечне малопродајне цене овог деривата су расле, тако да су у децембру биле за 12-15% више него у јуну, али су ипак биле за 3-6% ниже него у јануару.

Табела 46. Просечне МП цене ТНГ-а (у дин/лит) и индекс раста

Назив учесника на тржишту	јануар	јун (јан=100)	децембар (јан=100)	децембар (јун=100)
OMV	x	x	x	x
ИНТЕРМОЛ	x	x	x	x
ЕКО SERBIA	x	x	x	x
ЕУРО ПЕТРОЛ	x	x	x	x
КНЕЗ ПЕТРОЛ	x	x	x	x
НИС	x	x	x	x
ЛУКОИЛ	x	x	x	x
MB-GAS OIL	x	x	x	x

(подаци из Табеле 46. представљају заштићене податке)

Извор: Калкулације на бази података учесника на тржишту

Ценовна конкуренција је била нешто више изражена у првој половини године, када су најниже просечне малопродајне цене ТНГ-а на градским бензинским станицама имали Еуро Петрол, Кнез Петрол и MB-GAS OIL. Од септембра месеца разлике у ценама између учесника на тржишту су се практично свеле на минимум (1,00-2,00 дин/лит) и биле су мање изражене у односу на остале посматране деривате. Разлике у ценама ТНГ на градским пумпама и пумпама на аутопуту такође нису толико изражене као код осталих деривата и просечно су износиле највише 3,5 дин/лит.

Табела 47. Просечна МП цена ТНГ-а на градским бензинским станицама

(подаци из Табеле 47. представљају заштићене податке)

Извор: Калкулације на бази података учесника на тржишту

Најнижу просечно остварену разлику између просечне продајне и просечне набавне цене имао је X и она је износила око [...] дин/лит, док је највећу разлику остварио X и то око [...] дин/лит. Код осталих учесника на тржишту углавном се та разлика кретала у распону од [...] дин/лит.

Дијаграм 29. МП цене ТНГ-а у 2011. години (град)

(подаци из Дијаграма 29. представљају заштићене податке)

6.2.3. Закључак о трендовима цена у трговини на мало нафтним дериватима

Из напред изнетог може се закључити да се на малопродајном тржишту, као и на велепродајном тржишту, НИС јавља као лидер у набавним, али и као један од лидера у продајним ценама свих деривата, изузев ТНГ-а, што је посебно приметно у другој половини године. Осим НИС, као један од лидера у продајним ценама на малопродајном тржишту премијум БМБ95 и Д2 појављује се Еуро Петрол, а код евро дизела и евро премијум БМБ95 и Кнез Петрол. Интермол, OMV и Еко Serbia имали су током целе

године релативно уједначене цене свих нафтних деривата и били су константно скупљи од осталих учесника на тржишту.

Осим Х, који остварује највећу разлику у цени приказану као разлику просечне набавне и просечне продајне цене, у погледу остварене разлике у цени значајан је и Х, који је посебно конкурентан када се посматрају увозне набавне цене деривата евро премијум БМБ95 и евро дизел. На малопродајном сегменту посматране су и разлике у ценама на бензинским станицама у граду и на аутопуту и уочено је да су код НИС ове разлике најниже и износе просечно око 1,00 дин/лит. На тржишту ТНГ-а најконкурентнији је Х посматрано по набавним ценама и оствареној разлици у цени, док се продајне цене, посебно у другој половини године, минимално разликују између учесника на тржишту, што код осталих посматраних деривата није случај.

Комисија је у овом делу секторске анализе посебно имала у виду моменат ступања на снагу измене Закона о изменама Закона о акцизама (јануар 2011. године), када су уведене двојне акцизе на дизел горива (Д2 и евро дизел), односно на моторне бензине (премијум БМБ95 и евро премијум БМБ95) и Закона о изменама и допунама Закона о акцизама (јун 2011. године), када су те акцизе изједначене, те је у том смислу извршила упоређивање разлике у цени између ових деривата у јануару, јуну и децембру месецу.

Разлика у цени (РУЦ) између **моторног бензина премијум БМБ95 и евро премијум БМБ95** имала је опадајући тренд током године. РУЦ је била највећа у јануару и фебруару, након ступања на снагу Закона о изменама Закона о акцизама, када је у граду износила у просеку 12,00-14,00 дин/лит (Интермол, ОМV и Еко Serbia). Ова разлика је била нешто мања код НИС и Лукоил (7,00-11,00 дин/лит), а најмања је била код Кнез Петрол (око 3,00 дин/лит). У јуну месецу, када су изједначене акцизе на моторне бензине, РУЦ је била практично преполовљена у односу на почетак године и износила је 6,00-7,00 дин/лит, осим код Кнез Петрол код кога је износила 4,00 дин/лит, да би у децембру месецу она била незнатно мања, када је износила 5,00-6,00 дин/лит, осим код НИС, код кога је износила 7,00 дин/лит. Изузетак у целом периоду је МВ-GAS OIL, код кога је РУЦ била натпросечно висока и износила је 18,00 дин/лит у јуну, односно 14,00 дин/лит у децембру.

Табела 48. *РУЦ између евро премијум БМБ95 и премијум БМБ95, у дин/лит*

(подаци из Табеле 48. представљају заштићене податке)
Извор: Калкулације на бази података учесника на тржишту

Разлика у цени (РУЦ) између **дизел горива Д2 и евро дизел** није се битније мењала ни након изједначавања акциза на ове деривате у јуну месецу 2011. године и износила је у просеку 10,00-13,00 дин/лит у првој половини године, односно 10,00-11,00 дин/лит у другој половини године. Нешто нижу РУЦ у појединим месецима имали су НИС, Кнез Петрол и Еуро Петрол, док је МВ-GAS OIL имао најмању разлику у цени током целе године (5,00-10,00 дин/лит).

Табела 49. РУЦ између дизел горива Д2 и евро дизел, у дин/лит

(подаци из Табеле 49. представљају заштићене податке)

Извор: Калкулације на бази података учесника на тржишту

Комисија је у поступку анализе такође обратила пажњу на **разлику између просечне велепродајне цене, с једне стране и просечне малопродајне цене нафтних деривата на бензинским станицама у граду, са друге стране**. Из достављених података о ценама могло се закључити да су ове разлике у цени далеко веће код деривата код којих је увозна компонента значајна (евро дизела и ТНГ), него код осталих нафтних деривата који су се претежно набављали на домаћем тржишту. Највећу разлику између ВП и МП цене код свих посматраних нафтних деривата имао је Х (23,00-26,00 дин/лит), осим код ТНГ-а, код кога је та разлика била негативна.

Једини домаћи произвођач нафтних деривата – НИС имао је у целом посматраном периоду позитивну разлику у цени између просечне ВП цене и МП цене на градским бензинским станицама код свих нафтних деривата. Просечне вредности ове разлике у цени износиле су од [...] дин/лит код моторног бензина премијум БМБ95 и дизел горива Д2, око [...] дин/лит код моторног бензина евро премијум БМБ95, [...] дин/лит код евро дизела, па све до [...] дин/лит код ТНГ-а.

Табела 50. РУЦ између просечне ВП цене и МП цене (град) код НИС, у дин/лит

Тип деривата	јануар			јун			децембар			2011. г. просек		
	ВП	МП град	МП-ВП	ВП	МП град	МП-ВП	ВП	МП град	МП-ВП	ВП	МП град	МП-ВП
Премијум БМБ95	х	х	х	х	х	х	х	х	х	х	х	х
Евро премијум БМБ95	х	х	х	х	х	х	х	х	х	х	х	х
Д2	х	х	х	х	х	х	х	х	х	х	х	х
Евро дизел	х	х	х	х	х	х	х	х	х	х	х	х
ТНГ	х	х	х	х	х	х	х	х	х	х	х	х

(подаци из Табеле 50. представљају заштићене податке)

Извор: Калкулације на бази података НИС-а

8. Закључци и препоруке

На основу прикупљених података и анализе стања конкуренције на тржишту трговине на велико и тржишту трговине на мало нафтним дериватима у Републици Србији у 2011. години, Комисија је извела следеће **закључке**:

1. Либерализација тржишта нафте и нафтних деривата ступила је на снагу 1.01.2011. године, када су престале да важе Уредба о условима и начину увоза и прераде нафте, односно деривата нафте и Уредба о ценама деривата нафте, којима је до тада било регулисано ово тржиште. Међутим, **ефекти либерализације делимично су поништени истовременим ступањем на снагу Закона о изменама Закона о акцизама, којим су уведене тзв. „двојне“ акцизе и Правилника о техничким и другим захтевима за течна горива нафтног порекла, којим је либерализација увоза ограничена само на горива која испуњавају европски стандард квалитета.** Комисија је реаговала поводом оба прописа и надлежним органима упутила захтев за њихово преиспитивање и измене. Дана 14.06.2011. године усвојен је Закон о изменама и допунама Закона о акцизама, којим су уједначене акцизе за све моторне бензине, са једне стране и за сва дизел горива, са друге стране, док је новим Правилником о техничким и другим захтевима за течна горива нафтног порекла од 8.09.2011. године либерализован увоз свих течних горива нафтног порекла.
2. **Правилником о минималним техничким условима за обављање трговине нафтом и дериватима нафте прописан је минимум складишних капацитета за сваку врсту нафтних деривата.** Овај пропис, донет 24.08.2011. године, којим је у односу на претходни период повећана минимална запремина резервоара, односно минималан број и врста резервоара за обављање трговине на велико нафтом и дериватима нафте, почео је да се примењује 1.01.2012. године. Комисија је указала на негативне ефекте који могу настати применом Правилника са аспекта Закона о заштити конкуренције и предложила одређене измене и начине унапређења конкуренције на овом тржишту.

На дан 31.12.2011. године на снази је било укупно 13 лиценци за складиштење нафте и деривата нафте, 178 лиценци за трговину на велико нафтом и дериватима нафте и 373 за трговину на мало дериватима нафте. У 2011. години складишне капацитете су, проширењем лиценце, повећала 4 привредна субјекта, док су укинута, односно трајно одузета две лиценце за складиштење нафте и нафтних деривата. Нови Закон о трговини, који се примењује почев од 1.01.2011. године, не утврђује изричито трговину на велико без претходног ускладиштења као вид трговања, који је био изричито препознат у ранијим законима. Поступајући у складу са новим Законом о трговини, током 2011. године Агенција за енергетику није издавала лиценце субјектима за обављање овог вида трговине (без претходног ускладиштења) по захтевима поднетим након 31.12.2010. године. Међутим, у пракси још увек није пронађено решење за положај великог броја привредних субјеката који поседују лиценце за обављање делатности трговине на велико у

транзиту по основу старог Закона о трговини, а који не поседују лиценциране складишне капацитете.

- 3. У 2011. години настављен је тренд пораста домаће производње сирове нафте из претходног периода, праћен смањењем увоза сирове нафте. Производња нафтних деривата смањена је у 2011. години за око 20% у односу на претходну годину. У укупној структури производње нафтних деривата највећи удео има производња моторних горива (моторни бензини, дизел гориво, млазно гориво и ТНГ за моторна возила) која у 2011. години чини [50-60]% укупне производње деривата нафте. Производња енергетских горива чинила је [30-40]%, а неенергетска производња [10-20]% укупне производње нафтних деривата. У укупној производњи моторних горива појединачно највећи удео има производња дизел горива [30-40]%, производња моторних бензина чинила је [20-30]%, а производња лож уља [10-20]%.**
- 4. Домаћа производња деривата нафте није довољна да покрије потребе домаћег тржишта, те се додатне количине обезбеђују из увоза. У 2011. години драстично је повећан увоз бензина евро премијум БМБ95 и евро БМБ98, захваљујући либерализацији увоза моторних горива која је на снази од 1.01.2011. године, увоз дизел горива повећан је за око 5%, а увоз пропана, бутана и смеша (ТНГ) за око 10%.**
- 5. Концентрисаност увоза висока је и растућа код свих посматраних нафтних деривата. Првих 10 увозника дизел горива и ТНГ-а чини чак 98% укупног увоза тих деривата, док првих 5 увозника моторног бензина чини 98.5% укупног увоза моторних бензина у 2011. години. НИС, Лукоил и ОМV су водећи увозници дизел горива, Лукоил и ОМV су истовремено и водећи увозници моторног бензина, док су НИС, МВ-GAS OIL и Стандард гас водећи увозници ТНГ-а.**
- 6. На тржишту Републике Србије НИС је једини произвођач нафтних деривата и један од најзначајнијих извора снабдевања учесника на тржишту како трговине на велико, тако и трговине на мало дериватима нафте. Као једини домаћи произвођач нафтних деривата, НИС има доминантан положај на тржишту производње нафтних деривата на територији Републике Србије²⁴. Концентрација набавке у veleпродаји на мањи број добављача је значајна, о чему говори податак да удео првих 5 добављача у укупној набавци нафтних деривата на велико износи преко 90%. Са друге стране, удео првих 5 купаца у укупном промету на велико и приходима од veleпродаје значајно се разликује од једног до другог учесника на тржишту и креће се од свега 10%, па до чак 80% код појединих учесника на тржишту.**
- 7. Структура набавке првобитно је опредељена могућношћу увоза појединих врста нафтних деривата, односно њиховом доступношћу на домаћем тржишту, а затим и њиховом ценом. Учесници на тржишту трговине на велико евро**

---

²⁴ приликом извођења овог закључка Комисија није имала у виду дефиницију релевантног тржишта у смислу члана 6. Закона о заштити конкуренције

дизелом се углавном снабдевају из увоза, док у структури набавке ТНГ-а и поред чињенице да је овај дериват одувек био на режиму слободног увоза, преовлађује набавка из домаћих извора. Безоловним моторним бензином евро премијум БМБ95 и евро БМБ98 учесници на тржишту се снабдевају или у потпуности из увоза или у потпуности из домаћих извора. Дизел гориво Д2 и моторни бензин премијум БМБ95 могли су се до септембра 2011. године набавити искључиво на домаћем тржишту, те су сви учесници на тржишту, без изузетка, набавку ова два деривата приказали као домаћу набавку. Уколико се заједно посматра набавка посматраних 11 учесника на тржишту, може се закључити да се домаће тржиште велепродаје нафтних деривата око 70% снабдева из домаћих извора, а око 30% из увоза.

8. **У укупном износу набавке у велепродаји предњачи НИС**, чија набавка вишеструко премашује набавку првог следећег конкурента. **Истовремено НИС појединачно остварује и највећи промет на велико код свих врста нафтних деривата, при чему на тржишту велепродаје две врсте нафтних деривата - премијум БМБ95 и Д2, НИС има доминантан положај²⁵.** Поред НИС-а, у трговини на велико посматраних 5 врста нафтних деривата истичу се Кнез Петрол, Лукоил и Петробарт. Посматраних 11 учесника на тржишту највише је у 2011. години трговало евро дизелом (око 35% укупног промета на велико ових 5 врста нафтних деривата), следе Д2 (око 25%), премијум БМБ95 (око 20%) и ТНГ (око 15%), док је промет евро премијум БМБ95 чинио испод 1% промета на велико.
9. **У сегменту трговине на мало нафтним дериватима, учесник на тржишту са убедљиво највећим бројем бензинских станица је и даље НИС**, са 483 активне бензинске станице у 2011. години, што чини око 34% укупног броја бензинских станица. Лукоил, са 139 активних бензинских станица заузима око 10% тржишта, следе OMV са 4% и Еко Serbia са 3%, док преостали учесници на тржишту појединачно не прелазе 2% од укупног броја бензинских станица.
10. **Тржиште малопродаје нафтних деривата снабдева се углавном из домаћих извора.** Од укупно 7 учесника на тржишту који су исказали структуру набавке у малопродаји, само је један учесник на тржишту претежно орјентисан на увоз, тако што 65% набавке потиче из увоза, а 35% из домаћих извора. Код преосталих учесника на тржишту удео набавке из увоза креће се између 5-45%, док се један учесник на тржишту у малопродаји у потпуности снабдева из домаћих извора. Највећи удео увозне компоненте у малопродаји присутан је код евро премијум БМБ95 и евро дизела, док се ТНГ углавном набавља на домаћем тржишту. Уколико се заједно посматра набавка ових учесника на тржишту, може се закључити да се домаће тржиште малопродаје нафтних деривата, око 70% снабдева из домаћих извора, а око 30% из увоза.
11. Од посматраних 8 учесника на тржишту који обављају како делатност трговине на велико тако и делатност трговине на мало нафтним дериватима, њих 5 је претежно орјентисано на малопродају, два учесника на тржишту су претежно орјентисана на

---

²⁵ приликом извођења овог закључка Комисија није имала у виду дефиницију релевантног тржишта у смислу члана 6. Закона о заштити конкуренције

велепродају, док је код једног удео промета на велико и мало изједначен. Од учесника на тржишту који су превасходно усмерени на малопродају, малопродаја чини између 60-90% укупног промета.

- 12. У 2011. години укупан промет на мало нафтних деривата смањен је код свих посматраних учесника на тржишту, док је промет на мало посматраних 5 врста деривата нафте²⁶ повећан за 5-10%, осим код Х, код кога је смањен за око 5%. Повећање укупног промета остварено је код моторног бензина евро премијум БМБ95, премумјум БМБ95 и евро дизела, док је пад промета приметан код дизел горива Д2 и делимично код ТНГ-а. Укупан промет 5 деривата имао је растући тренд на градским бензинским станицама, док су на аутопуту готово сви учесници на тржишту забележили пад укупног промета ових 5 деривата.**
- 13. Највећи промет на мало свим врстама нафтних деривата појединачно и укупно остварио је НИС. Лукоил и ОМV деле друго место по величини оствареног промета на мало, следе Еко Serbia и Интермол, док су преостала три учесника на тржишту, МВ-GAS OIL, Еуро Петрол и Кнез Петрол, у 2011. години остварила далеко мањи укупан промет на мало.**
- 14. Даља промена структуре промета, уочена у претходном периоду (2008-2010), евидентна је код свих учесника на тржишту. Упоредо уз тренд конверзије „прљавих“ горива и повећања потрошње евро дизела и премијум БМБ95, као и евро премијум БМБ95 и евро БМБ98, њихов удео у укупном промету је растао код свих учесника на тржишту. Са друге стране, промет Д2 је смањен код свих учесника на тржишту, како у апсолутном износу тако и у односу на друге деривате, као последица преорјентације у потрошњи на евро дизел, док је моторни бензин МБ95 практично повучен из промета.**
- 15. У односу на 2010. годину, просечан промет (промет по бензинској станици) смањен је код свих посматраних учесника на тржишту. Смањење просечног промета директна је последица смањења укупног промета на мало, с обзиром на чињеницу да у 2011. години није било значајнијег ширења малопродајне мреже. У 2011. години, као и у претходним годинама, највећи просечан промет по бензинској станици остварили су ОМV, Еко Serbia и Интермол и ова три учесника на тржишту се могу јасно издвојити по оствареном просечном промету од других учесника на тржишту. Еуро Петрол, Кнез Петрол и МВ-GAS OIL остварили су приближно једнак промет по бензинској станици, следи Лукоил, а убедљиво најмањи просечан промет, као и у претходном периоду, остварује НИС.**
- 16. Приходи од пратећих делатности, укупни и просечни, повећани су код свих посматраних учесника на тржишту, осим код Х. Просечни приходи од пратећих делатности били су највећи код ОМV, Интермол и Еко Serbia, а најмањи су били код НИС и Лукоил. Разлике у висини просечних прихода од пратећих делатности између НИС и Лукоил, са једне стране и Еко Serbia, ОМV и Интермол, са друге стране, може објаснити величином објекта, њиховом локацијом и пратећим**

---

²⁶ премијум БМБ95, евро премијум БМБ95, Д2, евро дизел и ТНГ

садржајем, што се индиректно одражава и на разлике у уделу прихода од пратећих делатности у укупним приходима бензинских станица код ових учесника на тржишту.

17. Престанком важења Уредбе о ценама деривата нафте омогућено је слободно формирање велепродајних и малопродајних цена нафтних деривата. У набавци на велепродајном тржишту нафтних деривата НИС је ценовно најконкурентнији, што је и разумљиво, с обзиром на чињеницу да [80-90]% укупне набавке у велепродаји представља интерна набавка. Са друге стране, у продајном сегменту трговине на велико Х и Х су апсолутно ценовно доминантни. Из разлога врло малих разлика између просечне набавне и просечне продајне цене, ова два учесника на тржишту у појединим месецима остварују чак и негативне разлике у цени, док убедљиво највеће разлике у цени остварују Х и Х, што им омогућава позиција лидера у набавци. Осим Х који се у највећој мери снабдева дериватима на домаћем тржишту, ценовни конкурент у набавци из увоза деривата евро премијум БМБ95 и евро дизел је Х, која остварује значајније разлике у цени између продајне и набавне цене ових деривата. У случају ТНГ-а, највећу разлику у цени између просечне продајне и просечне набавне цене остварује Х, захваљујући чињеници да овај дериват продаје најскупље на велепродајном тржишту, док су Х и Х ценовно најконкурентнији, како у велепродаји тако и у набавци овог деривата.

18. На малопродајном тржишту, као и на велепродајном тржишту, НИС се јавља као лидер у набавним, али и као један од лидера у продајним ценама свих деривата, изузев ТНГ-а, што је посебно приметно у другој половини године. Осим НИС-а, као један од лидера у продајним ценама на малопродајном тржишту премијум БМБ95 и Д2 појављује се Еуро Петрол, а код евро дизела и евро премијум БМБ95 и Кнез Петрол. Интермол, ОМV и Еко Serbia имали су током целе године релативно уједначене цене свих нафтних деривата и били су константно скупљи од осталих учесника на тржишту. Осим Х који остварује највећу разлику између просечне набавне и просечне продајне цене, у погледу остварене разлике у цени значајан је и Х, који је посебно конкурентан када се посматрају увозне набавне цене деривата евро премијум БМБ95 и евро дизел. На тржишту ТНГ-а најконкурентнији је Х посматрано по набавним ценама и оствареној разлици у цени, док се продајне цене минимално разликују, што код осталих посматраних деривата није случај. На малопродајном сегменту посматране су и разлике у ценама на бензинским станицама у граду и на аутопуту и уочено је да су код НИС ове разлике најниже и износе просечно 1,00-2,00 дин/лит, при чему су код свих учесника на тржишту малопродајне цене на аутопуту биле нешто више од малопродајних цена на градским бензинским станицама.

19. Комисија је у поступку секторске анализе посебно обратила пажњу на упоређивање малопродајних цена нафтних деривата пре и после изједначавања акциза у јуну месецу 2011. године. Разлика у цени између моторног бензина премијум БМБ95 и евро премијум БМБ95 имала је опадајући тренд током године, што се делимично може приписати изједначавању акциза. Разлика у цени је била највећа у јануару и фебруару, након ступања на снагу

Закона о изменама Закона о акцизама, када је у граду износила у просеку 12,00-14,00 дин/лит. У јуну месецу, када су изједначене акцизе на моторне бензине, РУЦ је била практично преполовљена у односу на почетак године и износила је 6,00-7,00 дин/лит, да би у децембру месецу она била незнатно мања, када је износила 5,00-6,00 дин/лит. Са друге стране, разлика у цени између дизел горива Д2 и евро дизел није се битније мењала ни након изједначавања акциза на ове деривате у јуну месецу 2011. године и износила је у просеку 10,00-13,00 дин/лит у првој половини године, односно 10,00-11,00 дин/лит у другој половини године.

20. Учесници на тржишту су током 2011. године остваривали релативно веће марже, исказане кроз разлику између просечних veleпродајних цена и просечних малопродајних цена на бензинским станицама у граду, на дериватима у чијој је набавци увозна компонента значајна (евро дизел и ТНГ), у односу на деривате који су се набављали искључиво на домаћем тржишту (Д2 и премијум БМБ95). **Једини домаћи произвођач нафтних деривата – НИС, имао је током целе године позитивну разлику у цени између просечне ВП цене и МП цене на градским бензинским станицама код свих пет посматраних врста нафтних деривата.** Просечне вредности ове разлике у цени износиле су од [...] дин/лит код моторног бензина премијум БМБ95 и дизел горива Д2, око [...] дин/лит код моторног бензина евро премијум БМБ95, [...] дин/лит код евро дизела, па све до [...] дин/лит код ТНГ.

21. Иако су малопродајне цене нафтних деривата између учесника на тржишту и даље релативно уједначене, **испољена је нешто интензивнија ценовна конкуренција у односу на претходни, трогодишњи период.** У условима слободног приступа тржишту и слободног формирања цена, Комисија ће и у будућем периоду пратити са посебном пажњом понашање учесника на тржишту и околности које евентуално указују на повреду Закона о заштити конкуренције.

Комисија на основу претходно изнетих закључака, доноси следећу **препоручу Влади Републике Србије:**

Континуирано праћење сектора нафте захтева статистичку евиденцију података о нафти и нафтним дериватима у свим фазама производног и прометног циклуса, која у овом тренутку не постоји. Непостојање овакве врсте евиденције заједнички је пропуст свих надлежних органа и институција. **Кључни проблем представља непостојање агрегатних података о промету на велико и промету на мало нафтних деривата, укупно, по врстама деривата, као и по појединачним привредним субјектима,** на основу којих би се прецизно утврдили тржишни удели учесника на тржишту и њихова стварна тржишна моћ. Ниједна од надлежних институција, којима се Комисија у поступку секторске анализе обратила, таквим податком не располаже. Осим агрегатних података о промету нафтних деривата, **ниједна државна институција не располаже ни егзактним податком о укупном броју бензинских станица,** већ се углавном говори о проценама.

С обзиром на значај сектора нафте за енергетску делатност и привреду у целини, **неопходно је да и Влада Републике Србије препозна важност и ургентност формирања једне свеобухватне и ажуриране базе података,** те да преко

Министарства спољне и унутрашње трговине и телекомуникација, Министарства енергетике, развоја и заштите животне средине и Агенције за енергетику, обезбеди праћење следећих података и устроји вођење следећих евиденција на месечном, односно годишњем нивоу, са стањем на дан 31.12. претходне године, и то:

1. **Код енергетске делатности трговине на велико нафтним дериватима**, по привредним субјектима који поседују лиценцу за обављање те делатности и укупно за све привредне субјекте, по свим врстама деривата појединачно и збирно за све деривате, на територији Републике Србије:
  - 1) Промет на велико нафтних деривата (у литрима),
  - 2) Приход од велепродаје нафтних деривата (у РСД);

2. **Код енергетске делатности трговине на мало нафтним дериватима (станице за снабдевање горивом моторних возила)**, по привредним субјектима који поседују лиценцу за обављање те делатности и укупно за све привредне субјекте, по свим врстама деривата појединачно и збирно за све деривате, на територији Републике Србије:
  - 1) Промет на мало нафтних деривата (у литрима),
  - 2) Приход од малопродаје нафтних деривата (у РСД),
  - 3) Укупан број бензинских станица и број бензинских станица по категоријама (аутопут, град, село, магистрални пут);